

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 19.

Lördagen den 17 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Thyrén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 178, med förslag till ändrad lydelse av § 17 riksdagsordningen; samt
nr 183, med förslag till ändrad lydelse av §§ 3 och 9 riksdagsordningen.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående 1. och 2. flygkårens förläggning hänvisades denna proposition, såvitt angick överflyttning av kronoegendomen Hässlö nr 1, 2, 3 och 4 från domänstyrelsens till flygstyrelsens förvaltning samt viss nedskrivning av statens domäners fond. till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 176, angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed.

Föredrogs nedannämnda av herr *Lindhagen* väckta motioner:

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör bildandet av nya jordbruk;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör försäljning av arrendejordbruk;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten, såvitt rör förbättring av ofullständiga jordbruk;

nr 270, angående tillhandahållande av tomtmark för nya bostäder;

nr 271, angående särskild jordanskaffning genom fideikommissförsäljning;

nr 272, angående låncunderstöd åt kooperativa jordbruk;

nr 273, om egnahemsrörelsen och skogsvården;

nr 274, om egnahemsrörelsens organisation;

nr 275, om anslagen till den statsunderstödda egnahemsverksamheten; samt

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den statsunderstödda egnahemsverksamheten.

Dessa motioner hänvisades till jordbruksutskottet.

I sammanhang härmed anförde

Herr *Lindhagen*: Det är ju uppenbart, såsom också från höga vederbörande sagts mig, att en del av dessa motioner höra till lagutskott. Men för att nu icke trassla till saken vid själva remissen har man, efter vad som sagts

*Motioner
ang. den stats-
understödda
egnahems-
verksamheten
m. m.*

*Motioner
ang. den stats-
understödda
egnehems-
verksamheten
m. m.
(Forts.)*

mig, velat remittera allt till jordbruksutskottet, som naturligtvis då måste begära sammansatt utskott eller också överlämna en del av motionerna till lagutskott. Jag har icke opponerat mig mot denna remiss, därför att jag hoppas, att det sedan skall gå till så, som höga vederbörande här i kammaren tillämnat, så att vi i lagutskottet icke bliva utestängda från den sakliga behandling, som bör komma till stånd genom ett sammansatt utskott, vilket i detta fall om någonsin är av lag och förhållandena påkallat.

Detta yttrande skulle överlämnas till jordbruksutskottet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 10 och andra lagutskottets utlåtande nr 22.

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.*

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna angående de kommunala församlingarnas rätt att utse revisorer samt om effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft motionerna i andra kammaren nr 47 av herr *Johansson* i Edsbyn och nr 211—213 av herr *Pettersson* i Hällbacken.

I motionen II: 47 hade hemställts, det riksdagen måtte besluta sådana ändringar och tillägg i förordningen om kommunalstyrelse på landet, att effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning vunnas och i sådant syfte föreskriva:

»a) att revisorer för granskning av kommunalnämndens och andra av kommunalfullmäktige eller kommunalstämma utsedda styrelsers räkenskaper och förvaltning, som utses vid decembersammanträdet, skall avse granskning, kontroll och revision av *kommande års* räkenskaper och förvaltning,

b) att de sålunda valda revisorerna måtte tillerkännas rätt, att när som helst under året hos räkenskapsförare för kommunens kassor, få taga del av och inventera kommunens kassor, räkenskaper, uppbördslängder, restlängder, protokoll och alla övriga papper och handlingar, som röra kommunens ekonomiska ställning, samt

c) att, i de fall kommun har bankräkningar med en eller flera banker, föreskrifter måtte lämnas, att dessa banker skola vara skyldiga minst en gång i kvartalet tillstålla *kommunens revisorer* bankbesked om kommunens samtliga bankräkningars ställning.»

I motionerna II: 211—213 hade hemställts,

1) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att kyrkostämma skulle äga rätt utse revisorer för följande års räkenskaper, samt att minst en av revisorerna borde vara bokföringskunnig;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att kommunalstämma (kommunalfullmäktige) skulle äga rätt utse revisorer för följande års räkenskaper, samt att minst en av revisorerna borde vara bokföringskunnig;

3) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att allmän rådstuga (stadsfullmäktige) skulle äga rätt utse revisorer för följande års räkenskaper samt att minst en av revisorerna borde vara bokföringskunnig.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Thulin, David Bergström, G. W. Hansson, Vennerström, Isak Svensson, Sävström, Jensen* och *Björnberg*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t i samband med den förestående behandlingen av förslag till nya kommunallagar m. m. måtte ägna särskild uppmärksamhet åt utarbetandet av bestämmelser, syftande till en noggrannare och mera detaljerad uppsikt och kontroll över kommunernas räkenskaper och förvaltning än nuvarande kommunalförfattningar erbjöde.

Om
effektiva
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Herr Thulin: Herr talman, mina herrar! Till det nu till behandling föreliggande utlåtandet är fogad en reservation av åtta bland konstitutionsutskottets ledamöter, och jag skall nu be att få föra dessa reservanternas talan.

Den föreliggande frågan om effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning är ju icke ny. Den har varit föremål för ett par föregående riksdagars behandling. Både 1921 och 1923 års konstitutionsutskott uttalade sig för en sådan anordning, att revisorerna borde väljas redan före revisionsårets ingång; de skulle med andra ord utses för granskning av det nästpåföljande årets förvaltning. Till den ståndpunkt, som sålunda konstitutionsutskottet och kamrarna intogo vid de nämnda riksdagarna, har landshövding Hammarskjöld anslutit sig i det förslag till nya kommunallagar, som han för en halv månad sedan har avgivit. Den åtgärden, att revisorerna väljas före revisionsårets ingång, är naturligtvis ägnad att underlätta kontrollen.

Emellertid ha för reservanterna förelegat andra utgångspunkter än för utskottet. Det är den allt större omfattning, som försnillning och förskingring av kommunala medel under de senaste åren har tagit. Som herrarna behagade finna av den föreliggande reservationen, har man enbart på grund av tidsningsuppgifter kunnat göra en sammanställning, som ger vid handen, att under de senaste två åren de kommunala förskingringarna uppgått till nära två miljoner kronor. Denna omständighet blottar tydligen, att det föreligger ett verkligt trängande behov av att åtgärder vidtagas. Däröfver äro naturligtvis alla ense. Och vid behandlingen inom konstitutionsutskottet gjorde sig också den meningen gällande, att det var nödvändigt, att någonting gjordes. Den meningsskiljaktighet, som här föreligger mellan utskottet och reservanterna, är sålunda icke så mycket, att någonting skall göras, som fastmera hur det skall göras.

Därvidlag har det egendomliga inträffat, att det är en utredning, som på sätt och vis har kommit i vägen och åstadkommit denna, jag måste säga, en smula förvirrade situation. Denna utredning är den av landshövdingen Hammarskjöld verkställda om en revision av våra kommunallagar. Reservanterna anse i motsats till vad som synes vara utskottsmajoritetens uppfattning, att det icke är tillräckligt med den utredning, som är gjord, och den överbearbetning därav, som sedermera kan komma att äga rum, och att man icke med hänvisning till denna utredning bör ställa sig avvisande mot kravet på en effektivare kontroll och revision av kommunernas förvaltning och räkenskaper. Jag vill i det hänseendet alldeles särskilt understryka, vad som anföres i reservationen, nämligen att det av landshövding Hammarskjöld utarbetade förslag, som nu föreligger, avser en allmän, i huvudsak formell revision av kommunallagarna och att det knappast torde kunna förväntas, att man vid den överbearbetning av kommunallagarna, som kan komma att ske på grundval av denna ut-

Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

redning, ingår på en verklig realbehandling av den viktiga detaljpunkt, som nu föreligger till kammarens prövning och avgörande. Utskottet gör gällande, att den bestämmelse, som konstitutionsutskottet tidigare förordat och som landshövding Hammarskjöld upptagit i sitt förslag, nämligen att revisorerna skola utses för granskning av det nästpåföljande årets förvaltning, avser att åstadkomma en fullt effektiv kontroll. Denna uppfattning kunna icke reservanternas anse vara riktigt.

Enligt reservanternas mening gäller frågan företagandet av en utredning för åstadkommande av en mera detaljerad och noggrann kontroll över kommunernas räkenskapsväsen och förvaltning, än som för närvarande är möjlig. För denna utredning ha reservanternas tänkt sig vissa direktiv. I en av de föreliggande motionerna har det föreslagits, att åtminstone en av revisorerna borde vara bokföringskunnig. Detta förslag ha varken utskottet eller reservanternas upptagit, därför att det åtminstone för de mindre kommunerna på landsbygden skulle orsaka oproportionerligt stora kostnader. Men med utgångspunkt från detta förslag ha reservanternas sökt finna ett sätt för att i alla fall kunna i någon mån begränsa de olägenheter, som äro förenade därmed, att ingen av revisorerna är bokföringskunnig. Man får nämligen utgå ifrån att framgent liksom nu bokföringskunskapen hos de kommunala revisorerna icke är allt för stor, och man har från reservanternas sida såsom ett av direktiven för den blivande utredningen eller kanske riktigare såsom ett av de uppslag, som borde komma under övervägande, pekat på utarbetandet av en instruktion för revisorerna, vilken meddelades i en särskild författning. I denna instruktion skulle det meddelas anvisningar för revisorerna, i vilka olika avseenden de borde revidera, på vilka punkter de borde ha sin uppmärksamhet fästad, i vilka olika hänseenden de borde taga i betraktande kommunens räkenskaper och förvaltning.

Ett annat uppslag, som reservanternas ha framfört, är åstadkommandet av en större enhetlighet i fråga om räkenskapsväsendet. Räkenskaperna borde t. ex. kunna utarbetas efter vissa av offentlig myndighet fastställda formulär.

Det föreligger jämväl ytterligare ett uppslag, som man givetvis kan ställa sig mera tveksam till men som likväl kan förtjäna att diskuteras i detta sammanhang. Det går ut på, att det någon gång på offentligt initiativ utan varsel skulle företagas granskning av kommunernas räkenskaper genom en person, som vore särskilt skickad därtill.

Det är ju klart, att om en sådan utredning igångsattes, en hel del andra uppslag mycket väl kunna tänkas framkomma. Huvudsaken är, att vid den överarbetning, som äger rum av det föreliggande förslaget till en i huvudsak formell revision av kommunallagarna, särskild behandling ägnas denna *realfråga*. Enligt min mening är det nödvändigt, att ett positivt beslut i år fattas. Det skulle ju onekligen förefalla mycket egendomligt, om riksdagen nu skulle avvisa varje åtgärd. Ett sådant beslut skulle synas giva vid handen, att riksdagen förkastade varje förutsättningslös undersökning, som det ju här gäller, beträffande möjligheten att skapa bättre förhållanden på detta område, bland annat genom en prövning av de i reservationen föreliggande uppslagen. Såvitt jag kan finna, kommer ingen skada att ske genom att kammaren biträder vad som i reservationen har föreslagits. Men däremot vill jag mycket starkt ifrågasätta, om icke en viss skada skulle uppkomma, för den händelse de föreliggande utredningsuppslagen avvisas, ty det kunde onekligen se ut, som om kammaren och riksdagen underkände dessa utredningsuppslag.

Jag vill vädja till utskottsmajoriteten, om icke utskottsmajoriteten i alla fall, då vi äro ense om själva saken, fast vi icke äro ense om formen, skulle vilja uppgiva det, såvitt jag kan finna, i huvudsak formella motstånd, som utskottsmajoriteten här har rest mot utredningskravet.

På grund av vad jag sålunda anfört, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av mig och sju andra ledamöter av konstitutionsutskottet.

Herr von Geijer: Herr talman! Innan jag går att här försvara utskottets ståndpunkt, vill jag yttra ett par ord, som icke minst föranletts av den vädjan den siste ärade talaren i slutet av sitt anförande riktade till majoriteten att, som han sade, uppgiva sitt motstånd mot de uppslag, som reservanterna ha givit. Därtill vill jag först säga, att dessa uppslag till utskottsmajoritetens överraskning först blivit framförda i reservationen men däremot icke alls blivit dryftade i utskottet.

För utskottet lågo som ram för behandlingen av frågan endast och allenast motionerna. Jag skall göra en mycket kort rekapitulation av vad dessa innehålla, detta också, herr talman, för att framhålla, att egentligen någon skiljaktighet i fråga om behovet, nödvändigheten och önskvärdheten av att en reform på området sker och att bättre revisionsförhållanden komma till stånd icke föreligger. Båda motionärerna — det är två motionärer och egentligen också endast två motioner — äro ense i en punkt, som för övrigt även den förra talaren var inne på, nämligen att det är olämpligt, att revisorerna utses, först när året är så gott som tilländalupet, i stället för att de, såsom nu ifrågasättes, skola utses året förut, så att de bliva i tillfälle att från början noga följa förvaltningen. Detta är den principiella sidan av motionerna, och i den punkten äro vi alldeles ense. Frågan har då gällt, huruvida vi skulle understryka detta önskemål genom att särskilt i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla, att detta är riksdagens åsikt. Men det har uttryckts så många gånger och så tydligt, att något behov därav näppeligen kan anses föreligga. Även reservanterna betrakta det för övrigt som ett tämligen givet faktum, att denna förändring kommer att äga rum.

I en av motionerna yrkas i anslutning till bestämmelsen, att revisorerna skola väljas året förut, att »revisorerna måtte tillerkännas rätt att när som helst under året hos räkenskapsförare för kommunens kassor få taga del av och inventera kommunens kassor, räkenskaper, uppbördslängder, restlängder, protokoll och alla övriga papper och handlingar, som röra kommunens ekonomiska ställning». Det var om denna punkt diskussionen stod i utskottet. Meningarna gingo isär så till vida, att majoriteten ansåg, att de rättigheter, som här omnämnas, bleve självfallna, i det att redan den omständigheten, att det i lag inskrevs, att revisorerna skulle utses året förut, för att de skulle ha tillfälle att följa förvaltningen, hade just denna innebörd. Under sådana omständigheter tyckte man, att det vore fullständigt överflödigt och för övrigt icke alldeles utan risk att göra en dylik uppräkningskyldigheter och rättigheter. Man skulle därvid kunna komma att glömma bort något, och utskottet ansåg det därför bättre att på denna punkt låta kommunerna själva bestämma, hur det skulle gå till. Rätten till en dylik granskning följde som sagt enligt utskottets förmenande redan därav, att revisorerna skulle utses på förhand, och det skulle således vara något alldeles obehöfligt att införa en särskild bestämmelse i den vägen.

Sedan kommer ett annat uppslag, som också den siste ärade talaren något var inne på, nämligen ett yrkande av den ene motionären, att man skulle inskriva i lagen, att minst en av revisorerna skulle vara bokföringskunnig. Detta ha icke heller reservanterna själva vågat förorda. Frågan har varit uppe flera gånger i riksdagen, men riksdagen har alltid hyst betänkligheter mot en sådan åtgärd. Det är icke så lätt att skaffa folk med sådan kompetens, och det är svårt att angiva, vad som menas med bokföringskunnig, såvida man icke

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

vill hänvisa kommunerna till att anlita auktoriserade revisorer. Vill man göra det, stöter man ju på den svårigheten, att det finnes mycket små kommuner — det finnes sådana som icke ha mer än trehundra själar — och att ålägga en sådan kommun en dylik skyldighet föreföll utskottet att icke vara lämpligt, det skulle bliva allt för mycket ekonomiskt betungande. Man skulle kanske också kunna göra den principiella invändningen emot detta förslag, att det innebure en inskränkning i kommunernas självförvaltning. Om man inryckte ett dylikt stadgande i lagen, skulle därav åtminstone enligt mitt förmenande följa, att kommunerna, i händelse de underlåte att uppfylla denna förpliktelse, av länsstyrelsen kunde åläggas att göra det. Emellertid ha som sagt icke ens reservanterna vågat begära en dylik lagbestämmelse.

Så kommer det sista förslaget inom motionernas ram — och någonting därutöver har icke i utskottet framkommit till dryftande — nämligen om ett stadgande, att bank, hos vilken kommun har medel insatta, skulle vara skyldig att utlämna bankbesked till revisorerna. Oavsett den rent formella invändningen, att framläggande av förslag till ändringar i banklagen icke tillkommer konstitutionsutskottet, föreföll det utskottet, som om ett dylikt stadgande skulle vara onödigt. Det upplystes från alla håll, att när revisorerna eller andra å kommunens vägnar begära bankbesked från en bank, där kommunala medel äro insatta, vägras det aldrig, och även om i något fall skulle kunna tänkas, att svårigheter skulle göras, torde saken lätt kunna ordnas genom att revisorerna, när de önskade bankbesked, helt enkelt anmodade vederbörande uppbördsman att omedelbart anskaffa sådant. En bank kan väl åtminstone aldrig vägra att lämna bankbesked till den som har kontot, och utskottet ansåg, att icke heller här några särskilda föreskrifter behövdes.

Då jag nyss talade om att enligt utskottets mening de i en av motionerna uppräknade rättigheter, som borde tillerkännas revisorerna, redan tillkomme dem i och med att de valdes före ingången av det år revisionen skulle avse, glömde jag att hänvisa till den utredning, som herr Thulin talade om. Konstitutionsutskottet uttalade sig 1923, då en liknande motion var väckt, för att kommunerna borde få utse revisorerna i förväg, men utskottet hänvisade då till den omständigheten, att det uppdragits åt landshövding Hammarskjöld att göra en utredning, vars resultat man borde avvakta. Nu har, som herr Thulin nämnde, landshövding Hammarskjöld till fullo beaktat denna punkt. Är man tveksam om riktigheten av utskottsmaJORITETENS uppfattning, att nyssnämnda reform även skulle innebära, att revisorerna finge de rättigheter, som av motionären angivits, kan jag hänvisa till motiven till landshövding Hammarskjölds förslag, vilka tydligt angiva detta. I detta sammanhang, herr talman, vill jag också vända mig mot herr Thulins yttrande, att denna utredning vore av i huvudsak formell natur. Den ingår även i många punkter på en realbehandling, och bland annat just beträffande denna fråga, där en real lagförändring har föreslagits.

Det kan måhända synas egendomligt, att tolkningen av vad landshövding Hammarskjöld härvidlag har avsett göres av mig, men jag vill, herr talman, begagna detta tillfälle att meddela, att landshövding Hammarskjöld på grund av en påkommen sjukdom är förhindrad att själv muntligen framföra sina synpunkter på dessa spörsmål. Han kan icke anstränga sin röst, så att den skulle kunna höras av kammaren.

Så anknyter jag till vad jag förut sagt. Allt som i motionerna har anförts har utskottet behandlat. Något annat diskuterades icke i utskottet, men nu komma reservanterna med nya uppslag, som vi icke varit i tillfälle att på något som helst sätt taga ståndpunkt till. Det är mycket svårt, får jag lov att säga, att plötsligt göra detta och det så mycket mer, som enligt min mening rätt avsevärda anmärkningar skulle kunna framställas mot dem. Att underskriva

allt vad reservanterna säga anser jag mig åtminstone bestämt förhindrad att göra.

Vad är det nu för uppslag, som reservanterna ha framkommit med? Jo, när de äro inne på frågan om kompetensen hos revisorerna, ha de som sagt icke vågat utan vidare föreskriva, att det skulle åläggas kommunerna att utse en bokföringskunnig revisor, men de ha tänkt sig andra åtgärder, som skola verka i samma riktning. De framhålla, att det icke alltid är lätt för kommunerna att skaffa bokföringskunniga personer, och de revisorer, som bliva utsedda, behöva därför någon hjälp. Det skulle de enligt reservanternas mening kunna få genom att det utfärdas någon slags instruktion. Nå ja, det vore väl ingen direkt omöjlighet att skriva en sådan, men när man tänker på hur oändligt skiftande förhållandena äro på olika håll, allt ifrån de stora städerna ned till de små kommunerna av den typ jag nyss nämnde, måste man nog säga sig, att det blir litet svårt att åstadkomma några instruktioner, som skulle innehålla annat än mycket allmänna anvisningar, och jag tror knappt, att de skulle bliva till den nytta, som man avser. Men i och för sig har man ju ingenting emot att en sådan instruktion utfärdas för revisorerna, ifall Kungl. Maj:t kan giva den en sådan form, att den kan göra någon nytta.

Så kommer den andra punkten, nämligen frågan om att tillerkänna någon för ändamålet särskilt anställd person, vare sig han handlar på uppdrag av socialdepartementet eller länsstyrelsen, rätt att slå ned så att säga som en blytt från klar himmel och verkställa en revision. Jag vill först beträffande den principiella sidan av detta förslag framhålla, att det synes mig innebära ett jämförelsevis långt gående intrång i kommunernas självbestämmningsrätt. En sådan revision utan varsel torde knappast kunna begränsas till att avse allenast en siffergranskning, utan skulle förmodligen också få lov att omfatta andra områden i fråga om medelsförvaltningen. Jag ställer mig mycket skeptisk med avseende på den nytta, som en sådan revisor skulle kunna göra; överhuvud taget kan jag icke förstå, huru han, utan att ha varit i tillfälle att på något sätt följa kommunens förvaltning, skulle kunna verkställa någon sådan materiell granskning. Förmodligen har detta icke heller varit reservanternas tanke — det har väl endast föresvävat dem att genom revisionen förekomma möjligheten av eventuella brister genom obehöriga manipulationer med kommunens medel. Förslaget om tillerkännande av sådana befogenheter åt vissa personer anser jag sålunda icke lämpligt.

Slutligen kommer det sista uppslaget, nämligen möjligheten att införa några slags formulär, efter vilka kommunernas räkenskaper skulle föras, och varigenom man alltså skulle få till stånd en uniformitet på detta område. Här ha vi väl det värdefullaste av de nya uppslag, som reservanterna kommit med. Det förefaller mig, som om det kanske vore någonting i denna tanke att taga vara på, ehuru väl jag även i detta avseende icke kan komma ifrån att svårigheter föreligga med hänsyn till, som jag förut nämnde, att förhållandena i de olika kommunerna i riket högst väsentligt skifta. Att där emellertid finns något att taga vara på vill jag visst inte förneka.

Landshövding Hammarskjöld har i anledning av de uppkomna förslagen här avlämnat en promemoria, som jag fick i min hand för några minuter sedan. Det framgår av densamma, att landshövding Hammarskjöld icke för sin del har någonting att erinra mot en skrivelse, gående ut på en begäran hos Konungen att taga en del spörsmål på detta område under närmare övervägande. I denna promemoria angives ett sätt, enligt vilket man möjligtvis skulle kunna tänka sig en sammanjämkning av de olika meningarna, nämligen att det i lagen inrymmes en rätt för Konungen att utfärda närmare bestämmelser om räkenskaper och revision. För visso kan detta vara något att taga fasta på. Därigenom skulle man komma ifrån de svårigheter, som jag för min del anser ovillkorli-

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

gen skulle komma att föreligga, om vi skola göra bestämmelserna alltför detaljerade. Låt alltså Konungen utfärda dessa bestämmelser. Jag tror även, att man på denna väg skulle komma ifrån den principiella invändning, som jag här ansett mig böra göra mot att överhuvud taget låta bestämmelser på detta område gripa in i den kommunala självbestämningsrätten, vilket icke kan vara en lycklig utveckling.

Såsom detta ärende emellertid för närvarande föreligger och då jag vågar hoppas, att Konungen, även om riksdagen icke beslutar någon skrivelse, av sig själv skall taga denna mycket viktiga fråga under omprövning, vill jag till slut säga, att utskottsmajoriteten vidhåller sin ståndpunkt. Jag kan nämligen icke i ringaste mån ge den föregående ärade talaren rätt, då han säger, att därest riksdagen skulle bifalla utskottsmajoritetens förslag, skulle detta också betyda, att riksdagen för sin del sätter sig emot varje åtgärd i denna riktning. Jag kan av ett sådant beslut icke finna, att riksdagen förkastat de synpunkter, som framhållits. Ty utskottet har i klämman hemställt, att *de förevarande motionerna* icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, och jag vidhåller, att motionerna som sådana icke giva anledning till ett annat beslut. De uppslag, som reservanterna här givit, ha de icke framfört i utskottet utan i reservationen. Detta förklarar utskottets ställning, och jag får, herr talman, åtminstone tills vidare, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Dahl, Adolf: Herr talman! Den förste ärade talaren vädjade till utskottets majoritet att, eftersom majoriteten och reservanterna voro ense i sak, här uppgiva sitt formella motstånd. Jag ber härtill att få anmärka, att majoriteten och reservanterna långt ifrån äro ense i sak. Ätminstone för min del intar jag en bestämd motsatsståndpunkt till reservanterna. Visserligen fick jag av det föregående anförandet en känsla av, att utskottets ärade ordförande vore villig till en broslagning, men en broslagning tvärsöver de synpunkter, vilka reservanterna ha framfört såsom riktlinjer för den ifrågasatta utredningen, kan jag för min del icke ansluta mig till.

Utskottets ordförande har redan erinrat om de tre särskilda avseenden, i vilka reservanterna framställa positiva förslag. Dessa avseenden äro: en i särskild författning fastställt instruktion för revisorerna, en i särskild författning fastställd ordning för räkenskapernas förande och en särskild genom statliga organ verkställd granskning.

För min del är jag icke i någon av dessa punkter beredd att ansluta mig till reservanternas tankegång. Jag kan vara med om att i särskild författning fastställa formulär, som eventuellt skulle innebära en vägledning för kommunerna, men ett fastställande i författning av formulär att ovägerligen iakttagas, som utskottets ärade ordförande, såvitt jag fattade honom rätt, eventuellt tänkte sig, kan jag för min del icke acceptera.

Lika litet, eller ännu mindre, vill jag vara med om att författningsmässigt fastställa en instruktion, hur den kommunala revisionen skall verkställas. Jag medger villigt, att brister härvidlag förefinnas, likaväl som beträffande revisionen inom det enskilda affärslivet, men detta får enligt min mening regleras genom erfarenheten, genom bättre omsikt och eftertanke hos alla dem, som ha dessa angelägenheter sig anförtrodda, och icke genom att ytterligare klavbinda dem genom instruktioner i alla detaljer.

Till sist, och det är enligt min mening det mest överraskande, jag vill nästan säga häpnadsväckande, ha dessa åtta reservanter tänkt sig möjligheten att införa i författningen en rättighet för statliga organ att utöva granskning av kommunernas räkenskaper. En herre från socialdepartementet eller en herre från landsstaten skulle ett, tu, tre resa ut och företaga en revision av de kommunala räkenskaperna. Detta förslag står, som redan utskottets ärade ordfö-

rande erinrat, i en mycket bjärt motsats till allt vad kommunal självstyrelse heter.

Jag kan för min del icke finna annat än att ettvarvt av dessa tre uppslag utgör betänkliga ingrepp, eller ansatser till ingrepp, i den kommunala självstyrelsen.

Jag kan därför alls icke ansluta mig till den slutsats, som herr Thulin ville draga, då han förklarade, att det icke innebure någon skada, om vi godkände reservationen, men att det däremot skulle innebära skada, om riksdagen ställde sig avvisande mot densamma. Jag menar tvärtom. Efter min tanke vore det just skadligt, om vi toge reservationen, ty ha vi beslutat en skrivelse med den motivering, som reservanterna förebringat, ha vi väl också godkänt eller åtminstone icke ställt oss avvisande emot de uppslag, som ligga till grund för begäran om utredning. Ställa vi oss däremot avvisande mot reservationen, ha vi därmed ingalunda ställt oss avvisande mot varje yrkande på åtgärder för att åstadkomma en förbättrad revision, vi ha endast förklarat, att vi icke vilja förbättra den på grundval av dessa uppslag.

Vad av reservanterna här föreslagits har, som redan utskottets ordförande har anmärkt, icke varit föremål för förberedande behandling eller detaljdiskussion inom utskottet. Först när man fått reservationen i sin hand, har man fått kännedom om reservanternas tankar. Redan detta är naturligtvis ur rent formell synpunkt betänkligt och borde redan i och för sig utesluta ett bifall till reservationen. Då jag för min del även måste underkänna värdet i sak av de yrkanden, vilka här såsom motiv för begäran om utredning av reservanterna framställts, får jag, herr talman, förena mig i det framställda yrkandet om avslag på reservanternas förslag och bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergström, David: Herr talman! Jag föreställer mig, att kammaren egentligen icke hyser någon större önskan att i fortsättningen gå närmare in på frågan om behandlingen av detta ärende i utskottet. Emellertid kan i avseende därpå sägas, att de synpunkter, som voro bestämmande för majoriteten inom utskottet och som sålunda varit de avgörande, då utskottet kommit till sin hemställan om avslag, varit närmast av *formell* art. Man ansåg nämligen, att det syfte, som man här ville vinna, var i det hela täckt genom den avfattning, som givits åt de delar av kommunalförfattningarna, vilka beröra hithörande förhållanden, i det av landshövding Hammarskjöld utarbetade förslaget till revision av kommunallagarna.

Vill man emellertid se denna *sak* sådan den verkligen förhåller sig, mina herrar, torde man också få vidgå, att den allmänhet utöver Sveriges land, som följer med icke allenast vad som händer och sker inom den egna kommunen, utan även riktar blicken något vidare, måste i denna tid fästa sin blick vid de oerhörda ekonomiska missförhållanden, som äro rådande i åtskilliga av landets kommuner med avseende på förvaltningen av de allmänna medlen. Denna allmänhet har säkerligen med större uppmärksamhet än som var fallet inom konstitutionsutskottet tagit del av vad exempelvis en av huvudstadens tidningar för ungefärligen ett par veckor sedan i detta avseende hade att förmäla. Där hade sammanförts en redogörelse i siffror för de förskingringar och förskingringar, som ägt rum av allmänna medel, och särskilt kommunala medel. förskingringar, som belöpte sig på det ena tiotusentalet kronor efter det andra — ett par poster voro uppe i ända till 200,000 kronor. Och ändå omfattade tiden för dessa upptäckta förskingringar, som jag nu hänför mig till, endast ett enda år, nämligen år 1926. Jag skall här icke gå igenom hela denna långa rad, för ingen del, men jag skall nämna några punkter. Under år 1926 upptäcktes, att kommunalordföranden i V. kommit på en balans av 25,711 kronor, kommunalordföranden i E. förskingrade från kommunens sparkassa 105,975

Om
effektiva
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.

(Forts.)

Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

kronor, kommunalkassören i S. tillgrep av allmänna medel 257,819 kronor o. s. v., o. s. v.

Jag frågar er, mina herrar: kan man icke med dessa siffror och dylika siffror även för det följande året för ögonen säga sig, att vi här äro inne på ett område, där vi böra företaga någonting, och se till att vi komma från ord — även från de ord, som herr ordföranden i utskottet här har anfört — och till handling? Nu är väl just det rätta ögonblicket härför inne, då den utmärkt utförda överarbetning och sammanarbetning av de olika kommunalförfattningarna, som verkstälts av landshövding Hammarskjöld, skall sändas ut på remiss — kanske den redan är utremitterad — till alla vederbörande myndigheter över Sveriges land, för att sedermera komma tillbaka med deras yttranden över förslaget jämte yttranden i de angelägna frågor i övrigt, som statsmakterna möjligen kunna ha önskat må komma i betraktande därvidlag.

Frågan ligger nu så till, att i konstitutionsutskottet står mening mot mening — en mera formell mening, kan jag säga, mot en mera saklig mening. Utskottets ordförande herr von Geijer yttrade, att naturligtvis borde vi göra allt för saken, men varför kunna vi då icke säga ifrån detta till Kungl. Maj:t på det sätt, som är brukligt, och icke bara i motiveringen för ett avslagsyrkande. I den mån man från utskottets sida velat säga något i saken, har det ju skett i denna form.

Så säger vidare herr ordföranden, att här föreligger åtskilligt, som är helt och hållet nytt, i motiveringen för det yrkande, som framstälts av reservanterna. Yrkandet framfördes naturligtvis i utskottet, men när vi sedermera skrevo vår reservation, är det helt naturligt, att vi skrevo en motivering för vårt yrkande så, som vi ansett, att denna motivering bort vara skriven i händelse den blivit utskottets.

I avseende på denna motivering vill jag emellertid framhålla, att vi naturligtvis icke förutsatt, att varje ord i densamma skall upptagas i de riktlinjer, som sedermera skola uppdragas till vinnande av rättelse på detta område. Men vad vi ha framhållit, det ha vi framhållit därför, att vi ansett det innehålla synpunkter, som böra övervägas och tagas i betraktande vid den kommande utredningen, icke minst då yttranden inhämtas från de myndigheter ute i orterna, som ha att skaffa med dessa ting, innan Kungl. Maj:t går till sin behandling av frågan, och innan riksdagen går till sitt slutliga ståndpunkts-tagande.

Nu har det visst sagts beträffande de synpunkter, som framhållits av reservanterna — särskilt antyddes detta i herr Dahls anförande liksom jag också hört det sägas man och man emellan — att man särskilt ställer sig betänksam till en mening, som lyder på följande sätt: »Det skulle kunna tänkas, att den» — d. v. s. revisionen för att åstadkomma en större trygghet på dessa områden — »centralt ordnades genom någon härför särskilt anställd person i socialdepartementet eller att den uppdrogs åt någon landsstatstjänsteman, som då och då besökte någon eller några kommuner och verkställde en granskning utan varsel.» Ja, mina herrar, inte har väl någon kunnat tänka sig, att denna åtgärd skulle tillämpas, om jag så får säga, i vardagslag. Men när man får för ögonen poster på två, tre hundra tusen kronor och mera, som äro förskingrade eller försnillade, skulle då icke herrarna vilja säga sig alldeles detsamma, som man säger inom den enskilda affärsverksamheten i liknande fall, nämligen att det hade varit lyckligt, om en man kunnat komma och dyka ned på räkenskaperna, åtminstone innan summorna hunnit stiga till sexsiffriga tal. Det är ju just för att förekomma sådant, som man inom den enskilda verksamheten här i landet numera anlitar s. k. auktoriserade revisorer, vilka jämte annat ha till uppgift att göra oförmodade besök, och som därvid ofta kunna reda ut mycket farliga situationer i tid. Och nog

kan det väl tänkas, även om det icke skulle höra till det alldagliga, att mer än en kommun här i landet skulle vara tacksam för ett sådant handtag och för att ha möjligheten, ifall de icke vilja anlita en dylik storrevisor, om jag så får kalla dem, att i stället anlita en av staten utsedd revisor.

Man kan ju för denna frågas lösning tänka sig olika vägar. Från reservanternas sida har detta endast framkastats såsom en möjlighet, och vi ha icke uttalat, att det givet skall gå tillväga på detta sätt.

Emellertid kan jag för min del, herr talman, omöjligen finna, att det är riktigt av den lagstiftande församlingen här i landet att slå sig till ro med ett avslagsyrkande. Motiveringen må sedan vara hur vacker som helst — den går minsann inte ut till yttrande av några myndigheter, vare sig kommunala eller andra. Nog borde det, såsom denna sak har telt sig här i landet under de senare åren, och som den tyvärr kanske kommer att te sig ännu en tid framåt, från riksdagens sida sägas ifrån, att någonting här bör göras, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag har icke i utskottet haft tillfälle att deltaga i detta ärendes behandling, men både den debatt, som här förts, och det tryckta betänkande med reservation, som föreligger, föranleda mig att yttra ett par ord.

Jag kan egentligen för min del icke gilla vare sig utskottets eller reservanternas motivering. Jag står närmare till reservanternas slut än till utskottets slut, men jag kan ändock på de av herr Dahl anförda skälen absolut icke ansluta mig till reservationen. Den kommunala självstyrelsen kommer att sättas i allvarlig fara, därest reservanternas motivering blir riksdagens beslut. Saken ligger då helt annorlunda till än om denna reservation står blott för reservanternas räkning. Däri ha framkastats planer, tankar, riktlinjer o. s. v., och det må vara, så länge det står som motivering blott för en reservation. Men i samma ögonblick, som *riksdagen* sätter sin signatur under denna motivering, får den en helt annan karaktär. Den blir då ett uttryck för ett moget övertygande från riksdagens sida och får en helt annan betydelse. Det gör, att jag för min del inte kan biträda reservanternas motivering.

Vad utskottets motivering beträffar, är jag betänksam, därför att även den innebär, att man binder sig i vissa hänseenden på ett sätt, som jag inte anser vara riktigt. Jag tror, att man ser fel på frågan, när man håller före, att det blir ganska väl beställt, om man utser revisorer ett år i förväg, utser dem att ingipa när som helst för att kontrollera kassa och räkenskaper. Jag tror för min del, att det finnes andra sidor i sådana förhandsval av revisorer, som äro rätt betänkliga, bland annat den, att den som bär ansvaret så lätt kommer att rådföra sig med revisorerna i tvivelaktiga fall och binda deras handlingsfrihet vid den senare granskningen av vad som skett. Enligt min mening ligger det väsentliga, som kan göras, däri, att de som ha ledningen av förvaltningen tillsätta en *kassakontrollant*, vilken får denna befogenhet, som man tänkt sig, att de på förhand utsedda revisorerna skulle ha. En sådan kassakontrollant skulle ha samma befogenhet och samma möjligheter som revisorerna i detta stycke. Härför fordras ingen lagändring, utan saken kan ordnas med nu gällande lagstiftning utan vidare.

Det förefaller mig, som om det under sådana förhållanden likväl vore naturligare att gå på utskottets avslagslinje, då denna ingenting annat betyder, än att man förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på dessa förhållanden, och att man förväntar, att även de skola beaktas i samband med frågan om den formella revision, som antagligen kommer att föranleda en kungl. proposition.

Då jag icke tror, att några nya anordningar äro behöfliga, utan anser, att

Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Om
effektiva
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.

Kungl. Maj:t inom ramen av föreliggande förslag om denna formella revision kan åstadkomma fullt effektiva bestämmelser, ber jag, herr talman, eftersom utskottets motivering i allt fall icke kommer längre än till riksdagen, att få yrka bifall till utskottets kläm.

(Forts.)

Herr **Roöth**: Herr talman! Det lär inte vara ovanligt, att man i kommunernas räkenskaper upptar till redovisning den *inflatna* uppbörden i stället för den *debiterade* uppbörden. Detta har till följd, att den särskilt i vår tid synnerligen viktiga restantieredovisningen i många fall inte blir föremål för närmare kontroll. Det är ju så, att man på flera ställen går tillväga på det sättet, att man, som jag nämnde, tar upp endast den inflatna uppbörden, under det att den restförda uppbörden inte kommer till synes på annat sätt än i en restlängd, som den ena kommunalordföranden förvarar på ett ställe, den andre på ett annat. Vad detta kan ha till följd, därom lämnar nästan varje dag en ny erfarenhet. Jag anser fördenskull, att det vore önskvärt, att i de blivande nya kommunallagarna infördes en bestämmelse om ett allmängiltigt räkenskapsformulär. Därmed skulle kontrollen och revisionen av kommunernas ekonomi i väsentlig mån underlättas. Så har redan skett beträffande väggkassornas förvaltning, och det har visat sig, ehuru det ju inte är längesedan åtgärden vidtogs, att det går mycket bra.

Beträffande det föreliggande utskottsutlåtandet får jag för min ringa del säga, att jag tycker, att man i utskottet mycket väl borde kunnat komma överens, ty i själva verket stå såväl reservanterna som utskottsmajoriteten på precis samma plan. De skiljaktigheter, som föreligga, kunna givetvis tagas i betraktande av vederbörande, när det en gång blir fråga om att utfärda de nya bestämmelserna.

Herr **Thulin**: Herr talman, mina herrar! Det har under diskussionen gjorts gällande av två av utskottsmajoritetens talesmän, att de uppslag, som finnas anförda i reservationen, inte skulle ha framlagts under själva diskussionen i utskottet. Jag vågar påstå, att detta är ett misstag. Ätminstone jag framförde dem under diskussionen, men de ägnades som sagt ingen som helst uppmärksamhet, därför att man tydligen var fast besluten att välja den linje, som utskottet nu har gått. Jag vill anförda detta till förhindrande av den uppfattningen bland kammarens ledamöter, att vi skulle kommit och stuc-
kit med det här i efterhand.

Herr **von Geijer**: Herr talman! Bara några ord i all korthet. Jag begärde ordet närmast för att understryka vad herr Dahl sade angående vissa punkter, framför allt i frågan, huruvida vi verkligen kunna skriva under reservanternas utlåtande, därest en mening i den riktningen skulle göra sig gällande. Jag har i det väsentliga blivit förekommen av herr Reuterskiöld, men när jag fått ordet, skall jag likväl framhålla — jag hade antecknat det, men glömde att nämna det i mitt första anförande — att det är fullständigt uteslutet för mig att skriva under reservationen. Enligt min mening skulle det vara alldeles oriktigt att bifalla den. Den starkaste anmärkningen jag har att göra mot reservationen gäller just förslaget om den där mannen, som skulle komma och verkställa en granskning utan något varsel. Jag hörde för en stund sedan viskas i kammaren, att vi skulle få en ny kommunalombudsman, en ny KO eller dylikt. Detta förefaller mig vara rätt så betecknande. Vi skulle ha en ny ombudsman för dessa saker. Vad blir det då av den kommunala självbestämmningsrätten? Det lämnar jag därhän.

Herr Dahl hade denna materiella betänklighet mot att skriva under reservationen. Jag skulle vilja tillägga även en formell: då det är en minoritet,

som framställer förslaget, och det här gäller en skrivelse, så är motiveringen det som innefattas i beslutet, och jag vill ifrågasätta, huruvida det strängt taget är konstitutionellt möjligt att fatta ett dylikt beslut i enlighet med reservanternas yrkande, vilket ju innehåller bestämda direktiv för Kungl. Maj:t.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! Även om jag inte tillhör konstitutionsutskottet, må det tillåtas mig att säga några ord i denna fråga. Jag har med uppmärksamhet genomläst såväl konstitutionsutskottets utlåtande som reservationen, och jag har även med uppmärksamhet följt denna debatt. Jag har då kommit till ett resultat, som ganska nära överensstämmer med det som herr Rooth nyss deklarerade. Skillnaden mellan majoritetens och reservanternas förslag är enligt mitt förmenande i stort sett den, att utskottsmajoriteten ställer sig på negativ grund, medan däremot reservanterna kommit med ett positivt förslag. Jag tycker, att utskottet borde kunnat enas om ett yttrande, som utskottet i dess helhet hade omfattat.

Beträffande reservanternas förslag, som jag för min del skulle vilja förorda, framför utskottets, finnes det i reservanternas motivering en något motbjudande passus, som förut under debatten påtalats av herr Dahl och någon annan bland dem, som ha yttrat sig till förmån för utskottets förslag. Det är en mening på sid. 6, som jag skall tillåta mig föredraga: »Det skulle kunna tänkas, att den centralt ordnades» — det gäller denna granskning av räkenskaperna — »genom någon härför särskilt anställd person i socialdepartementet eller att den uppdrogs åt någon landsstatstjänsteman, som då och då besökte någon eller några kommuner och verkställde en granskning utan varsel.» Jag måste ju i likhet med herr Dahl säga, att denna mening inte är vidare tilltalande, och om det därigenom skulle lättare bli möjligt för kammaren att acceptera reservanternas förslag, vill jag tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till detsamma med den ändring, att den mening, som jag nyss citerat, utgår ur motiveringen.

Herr Svensson, Martin: Herr talman! Diskussionen här i kammaren har ju mera rört sig om de uppslag, som kommit fram i reservanternas uttalande, än om vad som förekommit i motionerna. I huvudsak ha ju motionärerna fått erkännande av utskottet ifråga om de uppslag, som äro praktiskt utförbara. Jag vill föreställa mig, att om reservanterna med samma kraft i utskottet hade framfört de synpunkter, som de sedan givit uttryck åt i sin reservation, hade ett par av dessa uppslag där kommit att allvarligt tagas i övervägande; det ena om att för revisorerna borde utarbetas en instruktion, och det andra om att man skulle söka komma fram till bokföringsformulär för kommunerna. Mot dessa två uppslag har jag för min del inte så mycket att erinra. Jag tycker dock, att man skulle kunna avvakta, om inte kommunerna själva kunde ordna detta. Jag vill erinra om att det finnes två ganska kraftiga kommunala organisationer, stadsförbundet och landskommunernas förbund, och att därifrån komma många utredningar och uppslag, som tränga ned i kommunerna, slå igenom och bli tillämpade. Jag föreställer mig, att så skulle kunna bli förhållandet också beträffande dessa två uppslag.

Vad återigen angår det tredje förslaget, som kommit fram i reservationen och som går ut på att det skulle anordnas en statlig inspektion över kommunerna, så vill jag bestämt uttala mig emot detsamma. En dylik åtgärd komme säkerligen att verka skrämmande på många av de allra bästa kommunalmän vi ha och göra det svårt för kommunerna att få solida, kunniga, intresserade och självständiga kommunalmän. De skulle rygga tillbaka inför utsikten att bli underkastade dessa statliga inspektioner. Vem skulle för övrigt betala kost-

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.*

(Forts.)

Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

naderna? Skall staten göra det, eller skola kommunerna betala dessa inspektioner? Det är ju en inspektör, som skall resa omkring. Man vet inte, när han kommer eller hur han har sin resplan lagd. Det gäller ju dock kommunernas pengar, och man får väl tänka sig, att kommunerna själva äro intresserade av att det ordnas så, att risken blir så ringa som möjligt.

Då jag har den uppfattningen, att motionärerna fått sina önskemål igenom, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Vennenström: Det har av ordföranden i utskottet och även av andra talare med särskild styrka gjorts gällande, att reservanterna skulle önska kränka den kommunala självbestämmningsrätten. Jag vill för min del säga, att om så verkligen vore förhållandet, skulle jag komma till samma slutsats som herr ordföranden och herr Dahl för sin del kommo till. Jag önskar för min del inte, att den kommunala självbestämmningsrätten skall på något sätt kränkas, vare sig av socialdepartementet eller av länsstyrelserna. Detta gör, att jag för min del tolkar det anförda uttalandet på sid. 6 så, att en kommun, om så erfordras, bör kunna vända sig till högre, eventuellt statlig myndighet för att där på egen begäran erhålla hjälp med revisionen. Jag vill i det fallet erinra, att det i § 73 av gällande aktiebolagslag finnes en bestämmelse om att en bolagsstämma har rättighet att hos Konungens befallningshavande påkalla utseende av en revisor att jämte bolagets ordinarie revisorer deltaga i vederbörlig granskning. Det fordras i det fallet, om jag inte missminner mig, att representanter för minst en femtedel av aktiekapitalet skola vara med om att rikta en sådan hemställan till Konungens befallningshavande. Ginge man ungefär liknande vägar för kommunernas vidkommande, så tror jag för min del, att den påtalade faran för ett ingrepp i kommunernas självbestämmningsrätt i detta fall inte skulle föreligga.

Den andra synpunkten jag i detta fall ville anlägga innebär, också den, en jämförelse med den för privata företag gällande aktiebolagslagen. Det gäller nämligen rättigheten att utan föregående varsel ingripa i räkenskaperna och förvaltningen när som helst. Jag vill då konstatera, att § 74 i gällande aktiebolagslag har följande lydelse: »Styrelsen skall bereda revisor tillfälle att när som helst inventera bolagets kassa och övriga tillgångar samt granska bolagets alla böcker, räkenskaper och andra handlingar; och må av revisor begärd upplysning angående förvaltningen ej av styrelsen förvägras.» När alltså de enskilda företagen ha denna förnuftiga ordning inskriven i lagen och den efter allt att döma har verkat på tillfredsställande sätt, anser jag för min del, att något liknande även för kommunernas vidkommande borde kunna godkännas.

Jag yrkar för min del, herr talman, bifall till reservationen.

Herr Stendahl: Herr talman, mina herrar! Under en tidigare kommunal verksamhet har jag vid upprepade tillfällen försökt att vinna ändring i revisionsförfarandet inom den kommun, jag tillhörde, nämligen Stockholms stad, men har detta alltid stött på oöverstigligen svårigheter, i det att vederbörande hänvisade till att en reform i den av mig önskade riktningen, nämligen att en kommunal revision skulle någorlunda läggas efter samma linjer, som gällde för ett affärsdrivande företag eller ett aktiebolag, enligt lagen omöjligt kunde genomföras. Under sådana förhållanden kunna herrarna ju förstå, att jag med största nöje skulle se en lagändring genomförd i den riktning, som jag anser vara den enda praktiska, så att en dylik revision kunde verkställas utan hinder av lagen eller utan kringgående av gällande lag.

Det är ju intet tvivel om, att utskottsmajoriteten, sakligt sett, ställt sig välvilligt till motionen, men i likhet med vad man vid flera tillfällen tidigare

under denna riksdag gjort, har utskottet också här, med avstyrkande av motionen, sagt till Kungl. Maj:t: Var snäll och titta på saken! Det förefaller mig, som om man vore på det klara med att det finnes något verkligt gott i motionen, och man vill, att Kungl. Maj:t skall ta hand om saken. Man borde dock, tycker jag, ha kunnat spurta upp sig till att skriva det i slutklämman i stället för att yrka avslag.

Vad nu reservanternas motivering angår, så kan jag ej i huvudsak på de av herr Dahl anförda skälen ansluta mig till densamma. Kontentan av vad jag anført blir således, herr talman, att jag yrkar bifall till reservanternas kläm med uteslutande av deras motivering.

Herr Dahl: Herr Vennerström har framhållit, att den passus i reservationen, där man hänvisar till möjligheten att få hjälp av något centralt organ för effektiv revision, endast skulle ha avsett att inrymma rätt för kommunerna att begära statlig myndighets medverkan. För min del får jag säga, att jag har svårt att uttolka en sådan innebörd i den mening, som herr Vennerström ville ge denna betydelse.

Nu har ju visserligen av herr Andersson i Fältenborg yrkats, att denna passus skulle utgå ur reservanternas motivering, och det kan då kanske förefalla överflödigt att närmare uppehålla sig vid denna. Men även de övriga delarna av motiveringen äro nog av den beskaffenheten, att de, såsom jag tidigare sökt göra gällande, innebära ett visst hot mot den kommunala självbestämmanderätten. Nu har herr Stendahl sökt ange en medelväg. Han har velat komma ifrån dessa betänkligheter, men han ville ha ett positivt beslut och yrkade bifall till reservanternas kläm med uteslutande av motiveringen. Jag får säga, att jag har rätt svårt att se, hur ett så beskaffat beslut skulle i någorlunda godtagbar form kunna expedieras, ty skriver riksdagen och begär åtgärd i förevarande avseende, så får det väl i alla fall vara någon motivering, som anger innehållet, riktlinjerna i yrkandet. Jag kan inte tänka mig, att det skulle vara överensstämmande med en god ordning att stanna för ett sådant beslut.

Det har också underhand ifrågasatts, att ärendet borde återremitteras för att utskottet skulle taga det under förnyat övervägande. En utväg, som man i samband därmed framkastat, skulle innebära, att man i lagen borde inrymma bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att i administrativ ordning utfärda vissa verkställighetsföreskrifter och instruktioner. Jag får säga, att det synes mig icke mindre betänkligt att på detta sätt låta Kungl. Maj:t på administrativ väg få rätt att besluta över den praktiska utformningen av denna del av den kommunala förvaltningen, och jag kan för min del ej ansluta mig till denna utväg. Vi ha så många gånger råkat illa ut, när man tidigare godtagit statsutskottsbetänkanden, enligt vilka Kungl. Maj:t fått sig anførtrott att i administrativ ordning utfärda verkställighetsföreskrifter. Hur ofta har det inte klagats över att enorma bördor lagts på kommunerna för sjukvård, skolväsen, vanförevård och det ena med det andra, alltsammans grundande sig just på denna utomordentliga makt, som lägges i Kungl. Maj:ts hand, då Kungl. Maj:t anførtros att utfärda verkställighetsföreskrifter?

Nu är det klart, att riksdagen inte kan regera, utan Kungl. Maj:t måste ha vissa administrativa befogenheter, men, som en ledamot av denna kammare en gång ganska betecknande framställde saken, Kungl. Maj:t är till sist inte något annat än en liten herre på en liten byrå. Han sitter där och dirigerar så gott som hela den kommunala förvaltningen i fråga om sjukvård, skolväsen och åtskilliga andra kommunala verksamhetsgrenar. Jag vill verkligen inte gå in för, att vi inom den kommunala förvaltningen skola lämna ytterligare spelrum för Kungl. Maj:ts befogenhet i administrativ väg.

*Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

Om
effektivare
kontroll av
kommunernas
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Alkman**: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att deltaga i behandlingen av detta ärende i utskottet och kan heller inte säga, vilken ståndpunkt jag skulle ha intagit, därest jag gjort det, men jag har med mycket intresse åhört den debatt, som har förts här i dag. Det är uppenbart, förefaller det mig, att den sakliga skillnaden mellan majoriteten och reservanterna är så ringa, att om parterna finge komma till tals ännu en gång, det borde vara ganska lätt för dem att ena sig om en gemensam linje, ehuru väl jag inte tror mycket på en sådan linje, som den siste ärade talaren förutsatte. Då därtill kommer, att det från majoritetens sida klagats över att reservanterna inte med tillbörlig klarhet redan i utskottet framfört de skäl, på vilka de nu stödja sin reservation, så förefaller mig däri ligga en ytterligare motivering för det yrkande, som jag nu skall tillåta mig framställa, nämligen att detta ärende måtte återförvisas till konstitutionsutskottet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu ifrågavarande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; 3:o), av herr *Andersson, Elof*, att sistnämnda förslag skulle godkännas med den ändring beträffande motiveringen, att den mening, som å sid. 6 i det tryckta utlåtandet började med orden »Det skulle kunna tänkas» och slutade med »utan varsel», utelämnades; 4:o), av herr *Stendahl*, att berörda förslag skulle godkännas med uteslutande av motiveringen; samt 5:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Thulin* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits återremiss, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om en pressorganisation för främjande av vårt folks karaktärsdaning, politiskt och individuellt.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 253, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen — till främjande av vårt folks karaktärsdaning, politiskt

såväl som individuellt — ville hos Kungl. Maj:t begära öfvervägande av tryckfrihetsförordningens fullkomnande med bestämmelser om en pressorganisation, som utformades i samverkan mellan pressen och regeringsmakten med öfvervägande inflytande för den förra samt finge till uppgift att sprida en förnämlig kåranda inom tidningsvärlden samt tillika såsom hedersdomstol utan straffpåföljder bedöma klagomål mot eventuella öfvergrepp från pressens sida.

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet anfört:

»Då tryckfrihetsförordningen, som har till uppgift att säkerställa medborgarnas rätt att utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder i tryck uttala sig och att utgiva offentliga handlingar, enligt utskottets mening icke bör reglera pressens organisation, får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Innan motionären yttrar sig rörande sin motion, har jag tillåtit mig begära ordet i denna fråga, ty motionären brukar ju rikta sina angrepp mot konstitutionsutskottet på två punkter; dels mot dess ordförande, som här är alldeles oskyldig till avfattningen av detta utskottsbetänkande och dels mot utskottets föregivna sätt att kringgå själva saken i herr Lindhagens motioner.

Nu tillåter jag mig påpeka, att i föreliggande fall har herr Lindhagen skrivit en motion, som är synnerligen läsvärd och synnerligen riktig i många stycken, men som absolut icke hör hemma i konstitutionsutskottet. Herr Lindhagen har inte förebragt någon motivering, varför våra *grundlag* skulle utbyggas med bestämmelser om en pressorganisation. Våra grundlagar, och särskilt tryckfrihetsförordningen, ha från begynnelsen innehållit bland annat exempelvis bestämmelser om den litterära äganderätten, men dessa äro numera strukna, och jag tycker inte det finnes något skäl — jag tror även utskottet fullständigt delar denna uppfattning — att ändra karaktären på våra grundlagar. åtminstone inte i sådant sammanhang, som det här gäller. Därför har utskottet grundlagsenligt icke kunnat ingå i någon granskning av de materiella förslag, som motionären framställt i sin motion, utan utskottet har grundlagsenligt måst begränsa sig till frågan, om öfverhuvud taget detta ämne skall behandlas i tryckfrihetsförordningen. Då utskottet har den uppfattningen, att så icke kan ske, har icke heller någon anledning förelegat för utskottet, och någon sådan synes icke heller föreligga för kammaren, att diskutera *innehållet* i denna lagstiftning, som öfverhuvud taget, om den skall komma till stånd, hör hemma någon annanstans än i tryckfrihetsförordningen. Under sådana förhållanden är det som utskottet har med en kort motivering avstyrkt framställningen, därför att utskottet icke har annat att göra än att se efter om det, varom här är fråga, hör hemma i våra grundlagar eller icke.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag får tacka för den siste talarens inledningsanförande, därför att han ansåg, att motionens sakliga innehåll är i stort sett synnerligen befogat. Men konstitutionsutskottet var så bundet, så jordbundet, att det fanns ingen vån för utskottet att kunna bryta formella bojor och bereda plats i rikets grundlagar för ett så riktigt och viktigt materiellt innehåll. Särskilt anmärkningsvärt är att professorn i statsrätt hos alma mater upsaliensis har avgivit för utskottet och såsom det förefaller även ingivit utskottet denna inkompetensförklaring. Professor Reuterskiölds konstitutionella uppfattning är ibland ganska omtvistad liksom alla andras uppfattningar och i denna punkt skall jag söka giva skäl för, att det föreslagna just bör stå i grundlagen och förstår verkligen icke var platsen eljest skulle

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

vara. Jag tycker, att det sista anförandet hade någon frändskap med det gamla ordspråket, att den, som ursäktar sig, anklagar sig.

Utskottets betänkande lyder: »Då tryckfrihetsförordningen, som har till uppgift att säkerställa medborgarnas rätt att utan några av den offentliga makten i förväg lagda hinder i tryck uttala sig och att utgiva offentliga handlingar, enligt utskottets mening icke bör reglera pressens organisation, får utskottet hemställa om avslag.» Utskottet har således i strid mot tryckfrihetsförordningens innehåll och sakens natur förklarat, att tryckfrihetsförordningen inskränker sig till att söka säkerställa medborgarnas rätt att säga vad de vilja, vare sig de tala sanning eller osanning. Författningen innehåller emellertid dessutom bestämmelser om vad är att anse som missbruk av tryckfriheten samt en processordning för beivrandet av dessa missbruk av tryckfriheten. Alltså är det oriktigt att skriva på sätt utskottet gjort; man måste skriva inkonstitutionellt för att kunna undgå motionen.

Men om nu besinnas vad tryckfrihetsförordningen innehåller, förstår man, att motionen står i intim anslutning till tryckfrihetsförordningens redan förefintliga innehåll. Den nuvarande processen enligt tryckfrihetsförordningen är i det närmaste ineffektiv. Den kostar avsevärda pengar och ingen vågar offra dessa pengar annat än i sällsynta undantagsfall. Dessutom skall skuldfrågan avgöras av en jury, som är så beskaffad, att det för fällande fordras kvalificerad majoritet med två tredjedelar av rösterna. Det hela är lotteri. Det avgörande är, på vilkendera sidan en av de av rätten utsedda ledamöterna ställer sig. Det är klart, att den ena partens jurymän stå på hans sida och den andra partens jurymän på dennes sida, möjligen med några undantag. Tryckfrihetsförordningens uppgift är alltså icke bara att lämna folk full frihet att tala sanning och osanning utan även i någon mån att beivra, när det talas eller skrives osanning, och när detta icke kan ske på ett tillfredsställande sätt med den nuvarande anordningen i tryckfrihetsförordningen, så har jag ifrågasatt, att man skall vid sidan av densamma införa en hygglig hedersdomstol eller opinionsnämnd, vars sammansättning skall bestämmas i tryckfrihetsförordningen. Jag har visserligen sagt, att pressen bör äga ett övervägande inflytande på dess sammansättning; man kan i tryckfrihetsförordningen skriva vad man vill huru en sådan institution skall vara sammansatt.

Under frihetstiden var tryckfriheten ställd på lösa boliner för att använda ett milt uttryck, och så tog man sig år 1766 före att stifta en tryckfrihetslag, om vilken det sades, att den skulle bereda den stora båtnad allmänheten hade av en »rättskaffens skriv- och tryckfrihet». Där hade man således själva ledmotivet: »en rättskaffens skriv- och tryckfrihet». Så blev det slut på den förhoppningen år 1772, då Gustav III började sitt envælde, som han smugglade in så småningom, och man kom till sist fram till censur- och indragningsmakten. 1809 års lagstiftare ville nu göra slut på detta nya förtryck. Det är då förklarligt, att den författning, som då stiftades, fick i övervägande grad karaktären av en strävan att hindra detta förtryck, utan att man tillräckligt begrundade i vad mån genom den förlänade tryckfriheten kunde uppstå ett nytt förtryck. Men även då lika väl som år 1766 gav man en generell anvisning, som ännu står inskriven både i § 86 regeringsformen och i ingressen till tryckfrihetsförordningen, att meningen skulle vara att främja allmän upplysning — således icke även fördumning och orätrådigheter.

Nu ha vi bakom oss ett helt århundrades erfarenhet om den nya lagens verkningar, ja mera. Nu har det gått med denna såsom med mängen annan av de gamla liberala frihetsidéerna. Näringsfriheten har lett till trustväsen och ytt-randefriheten har blivit monopoliserad. Man skulle nästan kunna säga, att för närvarande endast tidningsredaktörer och boktryckare ha en verklig tryckfrihet men en var av dessa endast på sitt lilla begränsade område. Jag vet ju

själv, att då jag vill ha in någonting i en tidning, får jag stå som en tiggare vid dörren. Anfaller man mig, får jag ödmjukeligen bedja att få in ett genmäle och att det icke skall bli alltför misshandlat. När man är särskilt nådig, svaras såsom det svarades härom dagen: »Genmälet skall få samma utstyrsel och plats som angreppet.» Detta är den högsta nåd som kan komma en vanlig dödlig till del i tryckfrihetsväg. Vi stå inför en andlig kapitalism, som pressen för närvarande utövar över folket och som i hög grad befordrar dess andliga fattigdom i vissa avseenden. En så inflytelserik statsmakt måste också allmänheten ha rätt att kritisera och folket måste värnas mot dess övergrepp.

Grundfelet är således, att yttrandefriheten består i rätten att tala icke blott sanning utan även osanning, och vidare däri, att tryckfriheten allt mer och mer kapitaliseras och blir ett privilegium. Men fortfarande stå kvar de gamla ledstjärnorna, att vi skola ha en »rättskaffens» tryckfrihet och att den skall leda till »allmän upplysning». Det är själva grundvalarna, och i den mån så icke sker, måste man se till att förbättra grundvalarna i någon mån, fullständigt kan det ju aldrig ske.

Om man nu håller sig till något, som låter så oskyldigt som referaten, är ju meningen med dem att skaffa allmän upplysning, och det refereras ju allt möjligt. Det är en mycket svår uppgift, det medgiver jag gärna. Den stackars referenten, mestadels från nykomlingarnas krets, som bortkommen skickas i väg för att referera saker, om vilka han icke har någon aning, kan ju i lyckligaste fall icke åstadkomma något annat än ett sammelsurium. Då han tillika är partipolitiskt inriktad, anser han ofta det vara sin plikt mot sina herrar, tidningens redaktion och det parti, som står bakom tidningen, att skoja bort vad den stackars talaren eller föredragshållaren, eller vem det nu må vara, framhållit, att dölja det väsentliga i hans framställning och bara säga några spydiga kvickheter. Det är denna allmänna upplysning och rättskaffenhets, som i avsevärd omfattning består det svenska folket. Det kan icke vara riktigt.

Så ha vi exempelvis kåseriet — ja, Herre Gud, det skrattar man mest åt, så att det gör minst ohägn. Men i alla fall är det så, att man även där låter dilettanter med mycket liten livserfarenhet — det finnes ju undantag sådana som Bon Soir — syssla med dessa ting, och de sitta där och ha till uppgift att skriva något roligt utan att begripa själva saken. Och de veta, att i fråga om en politisk motståndare bör deras kåseri gå ut på att göra honom så omöjlig som tänkbart är i läsekretsens ögon. Humorn däremot är en kulturgärning, men det fordras erfarenhet, intelligens och framför allt karaktär för att utöva den.

Se vi t. ex. på frågan om världsspråket, som i alla fall är en tänkbar fråga och ett önskemål, skola alla små kåsörer förtjäna sin slant för dagen för att skriva någonting om den frågan. Då kommer »Maja» i Svenska Dagbladet och andra pseudonymer och pjollra någonting, och man kan icke förstå, att det överhuvud taget är tillåtet att bespisa allmänheten med någonting så ovederhäftigt. Det tjänar endast till att hålla allmänheten i mörker beträffande de ting, om vilka man begär allmän upplysning.

Vid sidan av dessa gycklare komma de, som skola skriva allvarliga saker, och det är konst-, litteratur-, musik- och teaterkritikerna. Deras uppgift anses vara av en så vetenskaplig art, att ingen vågar nalkas deras piedestal och offren tåga enligt resignerat bruk. I fråga om de politiska inläggen i tidningar och tidskrifter så bli de flesta av de ovederhäftigheter, som även där ymnigt förekomma, lämnade utan någon rättelse.

Vad beträffar genmälen har man i en del främmande länder infört en lagstiftning om en s. k. droit de réponse, d. v. s. rätt att få ett genmäle publicerat. Man har här motionsvis försökt detsamma, men det har ej lett till något resultat. Nu får man verkligen ofta stå som en bettlare vid de mäktigas dörr för att rentvå sig och framför allt sin sak inför den vilseledda läsekret-

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

sen. Är ett genmäle förkrossande, vägras mången gång att införa det, ty annars kunde ju läsekretsen lätt bibringas den uppfattningen, att det varit tidningen, som varit ovederhäftig. Detta går icke för sig för ett parti som skall segra och erövrå den politiska makten i samhället.

Det roliga är, att om man skriver ett genmäle med en saklig rubrik, som återger innehållet, så händer det i stor utsträckning, att tidningen tar och skriver en fräck och osaklig rubrik över, förmodligen för att på förhand giva läsekretsen den uppfattningen, att genmälet är mindervärdigt och icke behöver läsas. Vill det sig illa, kommer också en efterskrift, som trotsar all beskrivning i många fall.

Jag menar, att man här bör värna om de svenska individerna och deras rätt att erhålla allmän upplysning och en rättskaffens upplysning, och jag anser, att detta värn om de svenska individernas människovärde har, herr Reuterskiöld, sin plats i tryckfrihetsförordningen. Denna beivrar missbruk av tryckfriheten, och då denna föresats visat sig långt ifrån tillräcklig, böra nya möjligheter till beivran skapas. Vi behöva icke underkasta oss en författning, som utlämnar alla svenskar, som icke äro boktryckare eller tidningsredaktörer, åt det fullständigaste godtycke. Då måste vi vädja till grundlagen, ty den är den enda, som kan skydda oss, professorerna må nu säga vad de vilja med sina formella synpunkter.

Nu skall jag åberopa några auktoriteter, ty man måste ju ha auktoriteter med sig. Jag skall presentera två utländska och tre svenska. Vad en motionär själv säger förtjänar ej avseende, han är part i saken.

Sokrates förmenade att ur den demokratiska liberalismens friheter uppspirar enväldet. För mycket frihet leder naturenligt till det största förtryck. Tryckfriheten har också, såsom vi här se, lett till förtryck i stor utsträckning.

Den socialdemokratiska gestalten Ferdinand Lasalle skrev om sin tids förhållanden i detta avseende någonting, som är intaget i min motion och som jag ber att få upplåsa, särskilt för de socialdemokratiska ledamöter av konstitutionsutskottet, som äro ense med utskottet om att förtryckets avskaffande icke har sin plats i grundlagen. Det är kanske överdrivet för vår tid, men på hans tid lät det på det här sättet: »Jag tvekar ej att med själen fylld av sorg säga er: om icke en fullständig ombildning av vår press kommer till stånd — — — skall vårt folk i grund fördärvas och ödeläggas. Ni måste förstå, att, när tusende tidningsskrivare, dessa vårt folks nutida lärare, med hundratusen stämmor dagligen inpränta hos folket sin dumma okunnighet, sin samvetslöshet, sitt eunuckhat till allt sant och stort i politik, konst och vetenskap, så verkar detta gift på folket, som griper därefter med tillit och hopp att därav vinna andlig styrka, och då måste denna folkanda gå under, vore den än tre gånger så härlig som den är.»

Bland svenska auktoriteter betonade Rösio i sin skrift *Revolt* bland annat det underliga förhållandet, »att pressen regerar människorna, men ändå nästan alltid själv kommer efter». Först när något utan dess hjälp segrat, går den med. Endast om det är från mycket auktoritativt håll, som nya trumpeter höjas, bugar den sig, säger han, redan i förstone oberoende av, om det är något vidare innehåll i tonerna.

Beaktansvärt är andra kammarens tillfälliga utskotts utlåtande år 1910 med anledning av den första pressmotion, som då väcktes av mig. Jag vill påminna mig, att utskottets ordförande var Bror Petré, och det var väl därför utskottets utlåtande fick ett så mänskligt innehåll. Det heter där på följande sätt:

»Utskottet delar till fullo motionärens uppfattning om tidningspressens utomordentliga betydelse i det nutida samhällslivet. Det sätt, varpå ett lands tid-

ningspress fullgör sin uppgift, är utan tvivel i mycket hög grad bestämmande å folkets uppfostran i etiskt och politiskt hänseende.

Att åtskilliga, delvis djupgående brister vidlåda tidningspressens verksamhet i vårt som i andra länder, torde svårigen kunna bestridas. Sålunda synes det å det politiska området, vilket ju närmast utgör föremål för motionärens framställning, påfallande, huru obenägna tidningar i allmänhet äro att gent emot motsatta åtskådningar visa tillbörlig rättvisa. Förvrängningar och förvanskningar av gjorda uttalanden förekomma i stor utsträckning, och exempel saknas icke, att inkommande gemälen undertryckas. Bevakelsegrunderna hos företräda för en motsatt åskådning misstänkliggöras och smutskastas ofta på ett ansvarslost sätt, och polemiken mellan skilda pressorgan föres ej sällan i en ton, som verkar demoraliserande och förråande å läsekretsen. Synnerligast vid tiden för politiska val, då motsatserna mellan de olika partiåskådningarna skärpas, framtråda de nu antydda missförhållandena i en bjärt dager.»

Slutligen har jag förmånen att kunna åberopa den svenska pressen själv. Jag har uttryckligen sagt i min motion: »Med dessa erinringar avses icke någon anmärkning emot pressmännen. De äro liksom vi andra barn av sin tid och bundna av dess omständigheter. Det är våra system det gäller. Med lagar kunna säkerligen här företrädesvis endast erforderliga konturer åstadkommas. Erfarenheterna lära oss, att allting till sist bottnar i en uppfostringsfråga, det vill säga i tillblivelsen av andlig frihet med dess självansvar. På detta område gäller detta i högsta grad.»

Pressen i Sverige eller åtminstone en del ledande tidningar i huvudstaden — kanske står det här som så ofta en enda person bakom — har bildat en opinionsnämnd, och denna skall upptaga till bedömande bland annat s. k. publikationsmål, varmed förstås mål, som angår påstående, att i tidning förekommit framställning, vars offentlighörende står i strid med hederns fordringar eller eljest ur synpunkten av pressens anseende icke bör lämnas opåttalt. Det kostar tjugu kronor att få använda sig av denna förmån, vilket gör, att sällan någon använder sig av den. Vem vill kasta bort tjugu kronor till ett så ovisst förehavande? För övrigt är det ytterst få, som känna till nämnden. Det var av en tillfällighet, som jag fick höra talas om dess existens. Men det visar i alla fall, att pressen själv anser, att den på grund av förhållandenas tryck måste vara sådan, att det kan behövas möjlighet till rättelse för den stora allmänheten, och ett så behjärtat uttryck för svenska pressens självansvar bör man, tycker jag, med tacksamhet taga vara på och utveckla till en effektiv och praktisk realitet.

Tryckfrihetsförordningen innehåller, såsom Reuterskiöld vet, i § 3 helt andra saker än de, som utskottet säger vara tryckfrihetsförordningens enda innehåll, och bland dem förekommer, att »angripelser emot enskild man, vilka å ära gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro», få icke förekomma. och vidare heter det, att »lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande» icke heller få äga rum. Vad det sista stadgandet angår, äro meningarna delade, huruvida det avser endast brott mot publik myndighet eller om det också är lögnaktiga och vrängda framställningar, som lända enskilda personer till skada. Tryckfrihetsnämnderna fälla även i det senare fallet, men »vetenskapsmännen» äro tveksamma, om meningen är att man får göra det.

Detta visar, att den svenska tryckfrihetsförordningen var inne just på dylika missbruk redan 1809, och efter den tiden ha vi som sagt fått en mäktig erfarenhet om huru allting rätteligen förhåller sig. Man bör sålunda, förefaller det mig, taga fasta på denna pressens opinionsnämnd och utveckla den till en realitet. Med andra ord, vid sidan av tryckfrihetsförordningens ineffektiva

*Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)*

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

rättsväsende bör man sätta en hedersdomstol eller opinionnämnd alldeles som man genom en särskild lagstiftning har inrättat skiljedomsnämnder vid sidan av de allmänna domstolarnas törnbeströdda och kostsamma väg. Var skulle platsen vara för bestämmelser om denna utvidgade kontroll på missbruk av tryckfriheten, denna hedersdomstol, om icke just i tryckfrihetsförordningen, som skall värna om en »rättskaffens» tryckfrihet och om »allmän upplysning».

Nu har jag varit så olycklig att använda ordet pressorganisation i själva klämman, men där står också ordet hedersdomstol, och det ser nästan ut, som om konstitutionsutskottet fäst sig formellt vid ordet pressorganisation, vilket man måhända funnit vara en pressens enskilda angelägenhet. Av motiveringen till motionen finner man dock, att detta inte är meningen och tryckfrihetsförordningen föreskriver som sagt att man skall fästa sig mer vid tanken än uttryckssättet. Jag har visserligen sagt, att pressen bör få ett övervägande inflytande på domstolens sammansättning genom valrätt till ledamöter och så vidare, ty genom självansvar och självuppföstran vinner man ofantligt mycket mer än genom tvångslagar. Alltså, genom det största förtroende för pressen och dess medverkan i detta avseende skulle denna frigörelse komma till stånd och tryckfrihetsförordningen fulländas i sin uppgift att jämväl skydda medborgarna mot våld och förtryck.

Jag har inlämnat en skrift till utskottet med komplettering av motiveringen. I den kanske naiva uppfattningen, att den möjligtvis benäget skulle kunna avtryckas i betänkaned. I inlagan ifrågasattes följande: I varje län inrättas en opinionsnämnd och över dessa såsom högre instans en opinionsnämnd i huvudstaden. Kostnaderna kunna inte bli stora. Medlemskapet i nämnden måste betraktas som ett förtroendeuppdrag, där det inte får ifrågakomma några slags avlöningar. Någon gratislokal kan väl alltid stå att finna och eljest får väl hedersdomstolen sammanträda hos någon av medlemmarna. Återstår sålunda något sekreterarearvode för uppsättande och utskrivning av beslut, och det må vara en öppen fråga, hur det skulle anskaffas. För att staten skulle bekosta det talar den omständigheten, att detta också är en statsuppgift och att staten bekostar de övriga domstolarna. För att pressen skulle sammanskjuta medlen talar den omständigheten, att nämndernas arbete i främsta rummet gäller ett konstitutivt intresse för pressen och dess stora uppgifter. Man kan också ifrågasätta, att staten och pressen betalar hälften var. Men det bör även övervägas, i vad mån parterna för varje fall skola kunna åläggas att bidra till omkostnaderna. Den som tappar bör således kunna eventuellt ådömas något belopp, som dock ej får överskrida de i motionen omnämnda tjugu kronorna. En sådan ersättningsskyldighet bör dock ej kunna ådömas någon, som anført klagomål över övergrepp i pressen, i annan händelse än att vederbörande nämnd finner klagomålen vara uppenbart ohemula. Jag har tillagt, att hedersdomstolarna inte skulle kunna ådöma straffpåföljd, vilket för andra fall står föreskrivet i tryckfrihetsförordningen. Utom den moraliska betydelsen av hedersdomstolens utlåtande måste emellertid förmodligen tillkomma den även någon formell befogenhet. Den bör sålunda, utöver ovannämnda ersättning till bestridande av vederbörande nämnds omkostnader, även tillerkännas befogenhet att med laga verkan kunna ålägga tidning, som tappat, skyldighet att publicera utslaget i sina spalter. För min del skulle jag velat förbehålla mig en framstående plats, men det är kanske för mycket att säga i ett sådant här betänkande.

Jag tycker, att denna sak är så självklar, att jag inte kan förstå, varför utskottet skall vara alldeles enhälligt mot densamma. Det verkar ganska hopplost och enformigt. Någon kunde väl åtminstone bemanna sig med någon sympati för själva saken, och jag får särskilt vända mig till de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet, som ju skola omskapa världen. De borde väl åt-

*Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.*

(Forts.)

minstone visa någon skiftning. I synnerhet smärtar det mig, att herr Larsén, som är en så känslsam människa, befinner sig bland den stora sakens veder-sakare. Utskottets utlåtande är undertecknat av herrar von Geijer, Engberg, Strömberg, David Bergström, G. W. Hansson, Stendahl, Reuterskiöld, Vennerström, Larsén, A. W. Johansson, Nils Anton Nilsson, Sävström, Bäckström, Andersson i Igelboda, Björkman, Fast, Forssell, Jensen, Svensson i Grönvik och Almquist, allesammans mycket hyggliga medmänniskor, som säkerligen i sitt hjärta sympatisera med motionärens förslag.

Viljan är handlingens moder. Utgången ligger kanske däri, att viljan till handling ej förefunnits i tillräcklig grad inom utskottet eller blivit överrump-lad, såsom så ofta sker, av »vetenskapen». För att nu emellertid söka vrida det formella vapnet ur konstitutionsutskottets hand skall jag be att få ändra mitt slutyrkande och hemställa, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervä-gande, på vad sätt tryckfrihetsförordningens bestämmelser om missbruk av tryckfriheten och om processen i tryckfrihetsmål kunde fullkomnas med be-stämmelser om en hedersdomstol eller opinionsnämnd, som ägde utan straffpå-följder bedöma klagomål mot eventuella övergrepp från pressens sida.

Herr Sandén: Herr talman, mina herrar! Jag vill säga till herr Lindha-gen att jag för min personliga del egentligen inte skulle haft något emot att yrka bifall till hans motion och instämma i densamma. Det finns förvisso mycket av intresse i densamma, och där finns mycket, som vi pressmän behöva taga vara på och kanske också använda till självrannsakan. Jag skall heller inte försöka att jäva herr Lindhagens påstående, att pressen många gånger gör sig skyldig till misstag och kanske också till övergrepp och att missbruk förekomma av den makt, som en pressman, i synnerhet en ansvarig utgivare, har. Men herr Lindhagen vet, att allt mänskligt är ofullkomligt, och tidnings-männen äro ju inte annat än människor. De äro inte allvetande, och de kunna inte vara allvetande, lika litet som herr Lindhagen är det. Många gånger stäl-las de inför den gamla frågan vad som är sanning, och de försöka nog också i de flesta fall att besvara denna, innan de gå att ta ställning till ett eller annat spörsmål. Herr Lindhagen synes tro, att det inte finns några tidnings-män, i det här landet åtminstone, som ha vad jag skulle vilja kalla rättslidelse, men jag törs försäkra herr Lindhagen, att det är ett fullkomligt misstag. Ja, herr Lindhagen skakar på huvudet, men jag tror mig våga påstå, att jag är bättre initierad i journalistkretsarna än herr Lindhagen är det. Jag vet av erfarenhet, att det finns sådana tidningsmän i långt större antal än vad den stora allmänheten kanske tror. På grund härav anser jag mig också skyldig att i min egenskap av tidningsman och kammarledamot inlägga en bestämmd gensaga mot herr Lindhagens temperamentsfulla påstående, att den sven-ska pressen i sin gärning synes syfta till allmänhetens fördummelse. Det är inte riktigt, och det är en överdrift, som jag tror, att herr Lindhagen själv inte önskar stå för vid närmare eftertanke. Inte heller tror jag, att herr Lindhagen behöver känna det, som om han stod såsom en tiggare inför en den andliga stormaktens dörr, då herr Lindhagen försöker få sina inlägg införda i den svenska pressen. För övrigt är det ju så, som herr Lindhagen vet, att det möter intet hinder, om herr Lindhagen vill reflektera på tanken, att bli sin egen tidningsredaktör och sin egen bokförläggare. Den möjligheten står ju alltid öppen, och då äger herr Lindhagen precis samma rättighet som övriga tidningsmän här i landet att säga vad honom lyster, även om sina med-människor.

Jag skulle också vilja inlägga en gensaga mot herr Lindhagens även i det stycket överdrivet temperamentsfulla anmärkningar mot referenternas arbete. Herr Lindhagen sade, att referenterna åstadkomma något slags sammelsurium.

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

de sakna aning om sammanhanget etc., etc. Jag tror, att herr Lindhagen saknar begrepp om de svårigheter, en tidningsreferent har att dragas med. En tidningsreferent kan omöjligen skriva stenografiska referat över vad en eller flera talare ha att säga, ty följdén därav skulle bli, att tidningarna svälldes ut i oerhörd grad. Om vi tänka på en sådan församling som den svenska riksdagen, hur oerhört mycket utrymme skulle det inte krävas i den svenska tidningspressen, om den skulle lämna stenografiska och alltså fullt korrekta referat av vad alla talare säga i riksdagen. Det är förresten många gånger inte beroende på referenten, herr Lindhagen, att referaten bli sådana de bli, när de införts i tidningarna. Det kan bero på de tekniska möjligheter och de tekniska resurser, som stå till vederbörande tidnings förfogande och som göra det nödvändigt för tidningen att avkorta de referat, som den mottagit från referenten, det vill säga stryka i desamma, vilket arbete i regel utföres av en annan än referenten själv.

Jag menar således, att det finns många svårigheter i tidningsmannens arbete, som herr Lindhagen antingen tycks ha förringat eller också fullkomligt förbisett, väl beroende på att herr Lindhagen, som jag förut sade, saknar kännedom om de svårigheter en tidningsman vid många tillfällen har att ta hänsyn till. Jag tror uppriktigt talat inte, att herr Lindhagen hör till de i svenska pressen illa behandlade, när det gäller insändare och dylikt.

Jag vill sluta med att säga, att jag undrar, om inte herr Lindhagen, som kräver så mycken hänsynsfullhet av andra, bör ålägga sig själv litet av den varan, i synnerhet gentemot de medmänniskor, som ha att fylla referenternas tunga och mödosamma och förvisso många gånger synnerligen besvärliga uppgift.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag tillhör skaran av de tjugu enkla syndare, som herr Lindhagen lät passera revy inför en tom kammare och inför den kommande världshistorien, jag tillhör också de nio socialdemokraterna i utskottet, alltså de högre kvalificerade syndarna, och jag är även en av de två socialistiska tidningsredaktörerna i utskottet, alltså en av de dubbelt kvalificerade syndarna, som herr Lindhagen ställt inför rätta, och detta gör, att jag i all korthet vill utveckla min lilla syn på saken.

Jag tror, att kammarens samtliga ledamöter äro med mig tämligen ense om att intrycket av herr Lindhagens hela anförande, som denna gång inte var så där hårt kritiskt utan mera älskvärt och humant kritiskt, var, att herr Lindhagen själv klart bevisade, att denna fråga sannerligen inte hör hemma i grundlagen. Herr Lindhagen skisserade fram en ny organisation, en pressens speciella opinionsdomstol. Den skulle inte vara förenad med några kostnader, den skulle inte vara förenad med någon straffpåföljd och överhuvud ingenting av praktisk realitet. Jag undrar, om en organisation av denna luftiga karaktär, som alltså inte föranleder några kostnader och inte heller, om lagens bestämmelser överträdas, föranleder någon straffpåföljd, verkligen hör hemma i grundlagen. Ja, jag tror, att herr Lindhagen bara med sin skissering av planen — jag vill då inte yttra mig om projektets reella värde — har bevisat, att frågan bör klaras ut av pressen själv, eventuellt med herr Lindhagens benägna hjälp. Är det så, att den nu befintliga opinionsnämnden inte fungerar på ett tillfredsställande sätt — jag vill i det fallet inte bedöma, om herr Lindhagen har rätt — varför då inte förelägga den frågan rätter vederbörande, nämligen pressen själv i dess olika organisationer? Jag tror, att om herr Lindhagen drog fram denna fråga till exempel inför publicistklubben, skulle det bli en mycket angenäm tillställning, som skulle fylla publicistklubbens relativt trånga lokaler. Och även om herr Lindhagen framlägger frågan för andra pressorganisationer, tror jag, att de äro fullt villiga att låta herr Lindhagen

utveckla sina synpunkter och där konfrontera sina synpunkter med verkligheten. Jag tror, att herr Lindhagen då själv skulle finna, att denna fråga ingalunda hör hemma i grundlagen utan hör till den privata personliga karaktärsdaning, som herr Lindhagen själv i vanliga fall brukar tala om.

Sedan skulle jag vilja gratulera herr Lindhagen till att något mera intimt själv axla pressmannens något omväxlande mantel. Jag tror, att herr Lindhagen skulle bli en alldeles utomordentlig kåsör, som skulle tävla med själva Bon soir, och jag tror, att denne från höjden av läktaren skall instämma i att herr Lindhagen därvid fyller synnerligen stora kvalifikationer. Jag tror, att herr Lindhagen däremot skulle bli en väsentligt sämre referent, och jag misstänker, att det band, som referenten är tvungen att lägga på sitt eget eventuellt befintliga temperament, icke skulle kunna läggas på herr Lindhagen och att hans egen personliga gestaltning nog skulle spränga de tränga bojorna för en strängt objektivt arbetande referent. Vad det sedan gäller redaktören i egenskap av verklig redaktör, i egenskap av ledareskribent, är jag viss om att herr Lindhagen även som sådan skulle ha höga kvalifikationer, och jag vill gratulera honom till att söka en anställning, mer eller mindre välbetald, som redaktör för någon tidning. Han var det en gång, men jag vill minnas, att herr Lindhagens erfarenheter då inte utföllo till hans egen fullkomliga belätnhet.

Sedan nu tidningsredaktörerna blivit vederbörligen smädade, vill jag för min del såsom tidningsredaktör säga, att jag skulle ha god lust att påkalla grundlagens skydd för tidningsredaktörerna själva, ty de äro mig veterligt inte blott de mäktigaste männen i landet, utan på samma gång de mest smädade männen i vårt fosterland. Om jag i min egen lilla tidning i Sollefteå, Nya Norrland, skriver någonting och utvecklar mina synpunkter i en fråga, nåväl, då kan en tidning i Göteborg eller Stockholm eller Sundsvall utlägga eller van- tolka eller vanföreställa mina ledare fullkomligt hur som helst, och jag kan med min lilla lapp, som bara rör sig i cirkeln kring Sollefteå, inte tränga till Göteborg och inte till Stockholm. Jag står i detta fall fullkomligt hjälplös och får inte ut mina synpunkter annat än med hjälp av vissa snälla och älsk- värda pressröster utanför råjongen av min egen tidnings lokalitet. Alltså vill jag för min del å de undertryckta nationaliteternas vägnar påkalla grundlagens skydd till värn för de arma tidningsredaktörernas säkerhet, så att de inte skola kunna smädas hur som helst.

Herr Larsén: Jag är uppkallad av ett yttrande av herr Lindhagen, och då jag inte är pressman, anser jag mig kunna tala fullkomligt opartiskt.

Herr Lindhagen uttalade förvåning, måhända med ett stänk av missnöje, över att socialdemokraterna inte kunnat biträda hans motion. Kan det trösta, vill jag emellertid förklara, att jag i mångt och mycket sympatiserar med herr Lindhagen, då han beskriver det närvarande läget, och herr Reuterskiöld har nyligen betygat detsamma. Men då man står inför lösningen av det stora problemet, är det enligt min mening synnerligen svårt att finna en formel, enligt vilken problemet kan lösas. Det behövs nämligen en trollformel för att kunna lösa uppgiften, och någon sådan fanns inte i motionen omnämnd, ty dit vill jag inte hänföra förslaget om en pressens hedersdomstol. Herr Lindhagen har ställt upp ett mycket stort problem, enligt min mening alldeles för stort. Han vill, vilket framgår av motionens kläm, främja vårt folks karaktärsdaning, politiskt såväl som individuellt. Det är en stor uppgift, men jag tror inte, att den kan lösas med hjälp av en pressens hedersdomstol. Han vill vidare sprida en förnämlig kåranda inom tidningsvärlden. Den uppgiften är visserligen betydelsefull, men jag tror inte, att den kan lösas enbart genom en pressens hedersdomstol. Jag får också förklara, att jag instämmer i utskotts-

*Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)*

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

majoritetens mening, att det inte är lämpligt att införa bestämmelser om hedersdomstolar inom ramen av våra grundlagar. Jag strök dessa uppräknade delar av motionärens kläm och yrkade bifall till återstoden, så att hemställen kom att lyda, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av bestämmelser om en pressorganisation, som utformas i samverkan mellan pressen och regeringsmakten med övervägande inflytande för den förra samt får till uppgift att såsom hedersdomstol utan straffpåföljder bedöma klagomål mot eventuella övergrepp från pressens sida. Inte prutade jag särdeles mycket, men jag prutade och måste pruta hälften strax, och den andra hälften prutade utskottet. Jag skulle ju ha kunnat reservera mig till förmån för den bättre hälften, och jag var också betänkt på att göra det, men jag befarar nästan, att herr Lindhagen skulle ha ansett denna hälft vara den sämre. Då hade vi stått här i dag, herr Lindhagen och jag, som två ensamma män, som sökte varandra och inte kunde finna varandra. Nu är det visserligen sant, att den ensamme lär vara den starke, och jag tror nog, att den ensamme kan vara stark, om han är bärare av en verkligt stor idé, men jag tror knappast, att detta skulle vara fallet denna gång. En pressens hedersdomstol är dock inte efter min uppfattning ett flammande S:t Georgssvärd, med vilket man går till strid mot drakar, inte ens mot pappersdrakar, som det här närmast är frågan om. Jag fann därför att jag, ehuru jag sympatiserade med själva saken, måste nöja mig med utskottets beslut, och jag tror också, att herr Lindhagen för närvarande bör nöja sig med detsamma. Bakom de korta raderna i utskottsbetänkandet ligger dock, det vågar jag säga, ett allvarligt och ingående övervägande av det problem, som var uppkastat och som jag vågar hoppas skall vinna sin lösning på en annan väg än den nu föreslagna.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr Lindhagen: Här har under den föregående debatten bara talats om herr Lindhagen i växlande variationer. Jag har talat om tredje statsmakten och faktiska förhållanden, som röra hela folket och om vilken allmänheten i det stora hela har samma mening, som uttryckts i motionen. Även pressens män komma mellan skål och vägg ofta med ungefär samma uppfattning. De tidningsredaktörer, som här yttrat sig, ha inte sagt något om själva saken. Jag trodde verkligen, att de skulle kunna se litet överblickande på densamma. Vennerström sade visserligen, att denna debatt ägde rum »inför tomma bänkar och den kommande världshistorien». Vad han menade, förstår jag inte, men inte var det någon utredning av den förevarande frågan. Kanske skulle det vara något kvickt. Att bänkarna äro tomma, vilket de förresten icke äro, hoppas jag inte betyder, att frågan är obetydlig, utan det är väl därför, att det är lunchtid, och magens krav gå som bekant före de andliga verkligheterna.

Ja, det är här som med all ensidig kritik; man säger, att herr Lindhagen har bara klandrat pressen och huvudsakligen hållit sig till missförhållandena. Jag traggade ju med, och jag läste upp satser om att var och en gör sitt bästa, pressmännen liksom vi andra, eftersom vi allesammans äro produkter av livet självt, och det är inte den ringaste anmärkning mot pressmännen. Men när pressen är en så stor makt, så få verkligen pressens redaktörer också — det måste jag säga, vilket jag inte trodde skulle behövas — försöka gå till rätta med den makt, som är lagd i deras händer och som hela det politiska upplysningsarbetet i landet är så beroende av. Här skapas en myckenhet anstalter för att undervisningen i skolorna skall bli utmärkt, men den undervisning, som pressen ger, får man inte snudda vid, och det är väl ett missförhållande. Jag har också sagt, att mycket är bra, rättvist, oförargligt eller oskadligt av allt, som står i tidningarna, men det står där också andra saker, på grund av förhållandena, och det är dessa vi skola tala om. Om det är mest eller minst

är alldeles likgiltigt, det vill jag inte inlåta mig på, utan det är bara om vad som förekommer man skall tala.

Här har rekommenderats mig att jag skulle starta en tidning själv och skriva. Det visar ju, att man inte alls kan resonera om realiteter. Jag har inte några pengar till det, skall jag säga den siste talaren, och om jag också fick till stånd en tidning, är det inte sagt, att jag finge några prenumeranter. Men detta visar, att man är alldeles bakom flötet, så fort några allvarliga frågor komma upp. Ni tappa då alldeles koncepterna och komma med sådana här motiveringar, vilket man inte gör, om man inte själv står på en mycket svag ståndpunkt och vill undgå själva huvudsaken.

Den siste talaren sade om den där opinionsnämnden, att den inte komme att bli en ängel med ett bart flammmande svärd — eller hur han uttryckte det. Men det får den inte bli. Det är inte meningen, att den skall bli en gruff- och knölpåksorganisation, utan den skall bli en mild värmande låga och det kan den bli. Det är också av betydelse för pressen själv att det finns en sådan organisation, ty den innebär, att man ställer stora anspråk på pressen och vill lägga ett ansvar på den, det har en upplyftande inverkan på oss människor i allmänhet, om man erkänner betydelsen av vårt arbete och på samma gång ålägger oss att inte missbruka den makt, som är lagd i vår hand.

Herr Lindhagen kan ju försöka referera själv, säger man också. Jag har erkänt de oerhörda svårigheter, som en referent har att röra sig med. Men jag nämnde också, hurudana referaten måste bli, då tidningarna icke vinna-lägga sig att skaffa sakkunnigt folk eller fostra dem till saklighet och opartiskhet. Den sista punkten har jag särskilt tryckt på, ty somliga referat äro inriktade på att förgöra en av referenten missaktad person i läsekretsens ögon.

För att nu återgår till vad som sagts om herr Lindhagen — jag talar inte alls om herr Lindhagen utan om tredje statsmakten — så har det framhållits, att herr Lindhagen nog inte har så svårt att få in insändare. Ja, det går kanske lättare för mig än för mången annan, särskilt om jag vänder mig till högerpressen, ty den är mycket gentilare, när det gäller en motståndare, än vad anhängarepressen är — och när man har att göra med tidningar inom det parti man själv tillhör, får man verkligen veta av, att släkten är värst!

Ja, herr talman, »inför dessa tomma bänkar och den kommande världshistorien» vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Ljunglund: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig alls i denna sak, därför att det över huvud icke är trevligt att uppträda i en angelägenhet, där man mer eller mindre är part.

Jag har i likhet med utskottets övriga ledamöter läst herr Lindhagens motion. I många hänseenden har jag varit mycket nöjd och belåten med hans uttalanden, och i det hela har jag känt varm sympati för hans strävanden, men jag har hela tiden, medan jag läste den, sagt mig, att herr Lindhagen kanske går väl långt i sina önsknings- och förväntningar på fullkomlighet hos tidningspressen. Den är som alla andra jordiska institutioner full med brister och fel. Det måste vi erkänna, och dessa fel lära icke kunna bortarbetas på annat sätt än genom självuppföstran. Jag vet knappast något område i världen, där denna självuppföstran bedrivs flitigare än inom pressen. Jag tror till och med, att herr Lindhagen talade något om hur snara tidningsmännen äro med att häckla varandra inbördes. Om han verkligen vill få fram pressens synder, finner han nog många understödjare inom pressen själv.

Den opinionsnämnd, som herr Lindhagen vill ha, existerar redan. Den är sammansatt av mycket aktade män med ett justitieråd som ordförande, och pressen själv har opåmind anordnat denna nämnd, som allt emellanåt får mot-taga framställningar från allmänheten.

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)

Det har invänts, att det kostar tjugu kronor att hänvända sig till den, men det kan ju icke sägas vara ett så överdrivet pris. Om rättegångar i allmänhet vore lika billiga, tror jag, att det skulle vara gagneligt för den svenska allmänheten. Om emellertid herr Lindhagen velat ha något anslag för att folk i allmänhet, som vill mocka gräl med pressen eller beklaga sig över dess framfart, skulle få någon hjälp till att betala dessa tjugu kronor, hade jag kunnat förstå det, men då hade han kanske måst vända sig till något annat utskott än konstitutionsutskottet.

Det är icke möjligt för någon enskild person, även om han är så varmt besjälad av goda avsikter, som herr Lindhagen är, att uppgöra ett idealprogram för pressen. Det finnes vänstermän — lika uppriktiga vänstermän som herr Lindhagen — vilka ha sagt, att det är pressens uppgift att lämna frihet åt Loke såväl som åt Tor. För min del menar jag, att man bör försöka binda Loke en smula och icke släppa honom lös allt för mycket, men att utesluta honom helt och hållet är för mycket begärt. Jag befarar verkligen, att en tidning, som skulle redigeras efter de synpunkter, som herr Lindhagen här angivit, icke skulle komma att göra någon stor nytta, helt enkelt på den grund, att den icke skulle bli läst. När saltet mister sin sälta, varmed skall man då salta? Herr Lindhagen tycker om att salta på litet själv, och han får väl finna sig i att det finns andra här i världen, som också salta en smula. Många gånger är det inte så illa ment, som det ser ut, och i det stora hela — här yttrar jag mig icke partiskt utan på grundval av vad kolleger till mig från utlandet hava sagt — har Sverige anledning till stark tillfredsställelse över den nivå, på vilken dess offentliga press befinner sig. Jag tror, att Sverige därvidlag icke står efter utan snarare framför de övriga civiliserade länderna, och då nivån är sådan, förefaller det mig, att det här icke föreligger någon sådan riksolycka, att den påkallar särskilda extra åtgärder ifrån riksdagens sida.

Jag får instämma i utskottets avslagsyrkande.

Herr Åkerberg: Det kan synas, att det ägnats allt för stor uppmärksamhet åt denna sak i kammaren, men det problem, som här har förelagts kammaren, har dock mycket större betydelse, än det kan se ut med hänsyn till den något paradoxala uppläggning, som motionären har givit frågan. Som vanligt finns det i herr Lindhagens framställning en blandning av både sanning och, jag vill inte säga lögn men dock halvsanningar. Till halvsanningarna måste man framför allt räkna hans påstående, att redaktörerna äro de enda här i landet eller i världen, som ha en verklig tryckfrihet. Det skulle vara lika sant att säga, att redaktörerna äro de enda, som icke ha en verklig tryckfrihet, därför att de måste taga alla möjliga hänsyn. De ha sitt parti, de ha sina aktieägare, de ha sina prenumeranter, och framför allt ha de insändarna med herr Lindhagen i spetsen, som de måste taga en mycket stor hänsyn till och som de också i verkligheten taga mycket stor hänsyn till.

Vad referaten beträffar, har ju herr Sandén här påpekat de tekniska svårigheterna. Jag vill därtill endast lägga det, att ett referat, om det skall vara verkligt njutbart, måste speglas genom referentens temperament. Om det blir allt för objektivt, är det ingen, som läser det.

Dock tror jag, att man kan ge motionären rätt i att pressen icke har någon anledning att sätta sig på sina höga hästar. Den är ett svagt käril, som fyller sin demokratiska uppgift på ett ganska bristfälligt sätt. Men dess brister äro människornas egna brister. Under alla förhållanden äro de demokratiens egna brister, och det blir kanske aldrig bättre, förrän människorna ha blivit bättre.

Herr Lindhagen sade, att tryckfrihetsförordningens uppgift icke bara är att sörja för att var och en får säga vad han vill i tryck utan även att sörja för att de säga sanningen. Det tror jag är en ganska farlig lära, som pressens

män under alla förhållanden icke kunna ge sin anslutning till. Den sanning, som ställes under statens och grundlagens hägn, har nog knappast det värde, som den nu har för herr Lindhagen, innan den har blivit grundlagshägnad. Över huvud taget finns det väl, åtminstone om man ser på politiken, inga objektiva sanningar. Sanningen är kanske medelproportionalen av alla de partisanningar, som förekomma. Det är kanske pressens största svaghet, att den icke ger allmänheten en verklig uppfattning av denna medelproportional utan att var och en på sitt håll arbetar för sin partisanning. Det enda effektiva skulle kanske under sådana förhållanden vara, att man förbjöde utgivandet av enskilda tidningar och koncentrerade alla till en statstidning, där varje åskådning hade rätt att framföra sin mening, men jag tror, att herr Lindhagen först då skulle börja bli verkligt betänksam.

Man kan som sagt icke bestrida, att det här föreligger ett mycket stort problem. Det är ett led i demokratiens eget, ännu större problem. Det gäller, hur man skall kunna sörja för att en verkligt allsidig upplysning bibringas allmänheten, så att varje medborgare i landet får en objektiv och allsidig information beträffande de problem, som föreligga, på grund av vilken han kan gå fram med sin valsedel till valurnan. Det är kanske nödvändigt, att man i en framtid löser det problemet, om överhuvud demokratierna skall kunna äga bestånd, men jag tror, att herr Lindhagen med sin motion icke har givit något mera betydande bidrag till lösningen av det problemet. Under alla förhållanden föreligga de tekniska svagheter i hans förslag, som hava påpekats av herr Reuterskiöld, varför jag här ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Jag glömde i mitt sista anförande att replikera herr Sandén i en punkt.

Han sade, att herr Lindhagen icke skall tro, att det icke finnes sanningslidelse inom pressen, och då jag ruskade på huvudet vid detta, missförstod han mig och inlade däri den meningen, att jag icke trodde, att någon sådan sakna. Jag är övertygad om att en hel del kåsörer på läktaren också komma att skriva så för hundratusentals läsare, och därför får jag av självbevarelsedrift dementera det. De komma nog att skriva det i alla fall, en och annan nämligen, ty så refereras det ibland! Visst ha tidningsmän understundom sanningslidelse lika mycket som andra, och det har jag också sagt både i motionen och vid detta tillfälle — i all synnerhet på de små tidningarnas redaktioner, där man startat verksamheten just under intrycket av sin sanningslidelse. Men när man blir stor och mäktig, får man icke bevara denna lidelse, utan den utplånas och försvinner så småningom, men det är icke redaktörernas fel utan systemets.

Ja, herr talman, detta projekt att på ett hyggligt sätt låta en sådan hedersdomstol, på vars sammansättning pressen har det största inflytande, få avgiva ett humant omdöme i frågor, som förelagts den, och att hava den som en säkerhetsventil för den stora allmänheten och som en hjälp för pressens uppfostran till självansvar, detta projekt duger inte, och lagbestämmelsen därom skall förresten inte stå, där jag föreslagit den. Vad man än föreslår, kommer det att svaras, att det inte skall stå där. Varför? Jo, därför att detta, som diskussionen visat, är en så ny sak, att man icke vill omfatta den med sanningslidelse utan skjuter den ifrån sig. Var man än placerar den, kommer det att sägas: »Icke här!» Utskottets ledamöter ha icke alls sagt ett ord om var de tycka, att detta skall kunna stadgas och icke ens, om något bör åtgöras, utan det har alldeles förbigåtts. Jag är övertygad om att med allt det lindhageri, som lags på denna fråga, som icke alls har med min person att göra, komma dessa »tomma bänkar» att bli mitt enda auditorium, medan det genom närvaron av tidningsredaktörerna uppe på läktaren utan tvivel kommer att spridas till en miljon åhörare, vilken omöjlig människa herr Lindhagen är.

*Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)*

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.

huru dumma hans motioner äro, huru illa konstruerade hans förslag äro, vilket de icke begripa där uppe men gärna skratta åt i alla fall!

(Forts.)

Herr Holmgren: Debatten började så bra med herr Reuterskiölds anförande, vari han tycktes vilja uttrycka den uppfattningen, att vad herr Lindhagen sagt i sin motion var i huvudsak riktigt, ehuru hans förslag till åtgärder för att förbättra förhållandena icke voro lämpliga. Nu har det sedan uppträtt, tycker jag, alldeles för många redaktörer i debatten, och det förefaller mig, som om de icke riktigt förstått, hur sant det, som herr Lindhagen sagt, i huvudsak är. För min del måste jag säga, att det väl är bra sällan, som man kan läsa en tidning, utan att man känner sig upprörd och beklämd av alla de giftigheter och förvrängningar av förhållandena, som man där finner, likadant i alla partiets press. Jag tycker ändå, att man måste erkänna, att så är förhållandet. Att detta måste verka demoraliserande och förråande på befolkningen, finner jag för min del vara alldeles otvivelaktigt, liksom att detta således är en fråga av mycket betydande storleksordning. Vad man däremot skall kunna göra åt den, kan jag icke alls yttra mig om.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag vill gentemot herr Lindhagen säga, att när vi i utskottet behandlat frågan, ha vi ingenting annat kunnat göra än att pröva, om den berör grundlagarna eller icke. Om vi anse, att frågan icke bör föranleda ändring av grundlagarna, har vårt utskott icke med saken att göra. Det är alltså enbart av den anledningen, som vi ha kommit till den ståndpunkt, till vilken vi kommit i detta spörsmål.

Jag vill rent reellt säga herr Lindhagen, att jag i många delar helt och hållet instämmer i herr Lindhagens argumentation, men jag anser, att den saken icke hör hit. Vi skola icke ändra grundlagarna av den anledningen.

Så är det en sak till. Herr Lindhagen var ledsen för att han icke får in insändare i socialdemokratiska tidningar och sade, att släkten uppenbarligen är värst. Jag vill fråga, om det ändå inte kanhända förhåller sig så, att herr Lindhagen själv är värst emot släkten. Det är kanske det, som gjort, att det har kommit en liten fnurra på tråden.

Sedan tycker jag, att vi icke på någondera sidan böra spela upp oss till några renlärighetsljus. Vi äro allesammans syndare, och vi äro alla smålänningar inför vår Herre. Det erkänna vi pressmän, att vi äro, men jag tycker, att herr Lindhagen å insändarnas vägnar kunde erkänna, att man även på det hållet begår en hel del synder.

Herr Hansson, Sigfrid: Herr talman! Herr Lindhagen har i sitt anförande mycket flitigt sysselsatt sig med de journalister, som äro sysselsatta på referentläktaren. Jag vill ifrågasätta, om det är lämpligt att på detta sätt inblanda dem i diskussionen, då man ju måste utgå från att de, trots att de äro närvarande här i rummet, icke hava rätt att som herr Lindhagen och andra ledamöter uttala sig och gendriva de påståenden, som göras om dem. Jag ber för min del att få inlägga en gensaga emot ett sådant sätt att behandla de på referentläktaren arbetande journalisterna.

På tal om referenter kan jag, på grund av att jag under många år själv arbetat som referent, icke undgå att tillägga, att om referaten i pressen ofta äro dåliga, beror det icke alltid uteslutande på referenten, utan det kan också bero på den, som skall refereras.

Herr Lindhagen: Jag har icke sagt något av det, som Sigfrid Hansson nyss beskyllde mig för, och alltså behöver jag icke bemöta honom.

Att man inte skulle få tala om någon, som inte kan försvara sig i kammaren, ha vi hört förut. Det har hänt ibland i riksdagen, om någon kritiserat

förslag av en ledamot i medkammaren, att det sagts, att man inte får tala därom, ty han kan inte försvara sig. På detta sätt komma vi ju här i kammaren att inte alls veta vad vi skola få säga. Vi skola ju ändå röra oss med hela landet och dess förhållanden. Hur mycket försvar står för övrigt öppet för den, som angripes ovetande i tidningar här och var i landet?

Nu har herr Sigfrid Hansson, som själv är tidningsman, sagt, att det är mycket oriktigt och ojust att tala om pressmännen på referentläktaren, ty de kunna icke försvara sig. Herr Sigfrid Hansson, de komma att försvara sig. Om de inte tycka, att saken är så obetydlig, att den kan besvaras med tystnad, kunna de försvara sig inför miljonernas invånare i landet, medan jag inte kan försvara mig annat än inför de »tomma bänkarna». Är det fair play? Och då skulle jag inte ens här kunna försvara mig! Det är ett oerhört förtryck, som här kommit i dagen.

Nu har äntligen herr Vennerström kastat om och sagt ifrån, att han är fullkomligt ense med mig om allt, som står i motionen. Det kunde gärna Vennerström ha sagt i en reservation till konstitutionsutskottets betänkande och i första yttrandet, så hade det varit till förmån för själva saken. Nu kommer det för sent, ehuru bättre sent än aldrig.

Jag skall ge Vennerström ett råd. Följ icke obetingat de lärda, ty det är ingenting, som mördar demokratierna så! Utskottet har bara att se efter, om frågan hör till grundlagarna eller inte, sade Vennerström. Man skall väl då först börja analysera det andliga innehållet, ty förr kan man inte bedöma, om det hör till grundlagarna och tryckfrihetsförordningen uppfordrar att se mera till syftet än till formen. När ett utskott skall avgiva utlåtande, som remitterats till utskottet och ej återlämnats, har utskottet rätt och skyldighet att gå in på själva saken. Man kan skriva ett sympatiskt utlåtande om saken eller åtminstone göra ett allvarligt försök till en undersökning. Här möter i stället ett kategoriskt formellt påstående, vilket jag tror, att herrarna icke kunnat försvara inför de erinringar, som gjorts om hur ensidigt utskottet tolkat tryckfrihetsförordningen och motiverat detta formella ståndpunktstagande.

Och var skola de stå, herr Vennerström, de där goda sakerna? Hur vill ni ha det? Det är dödstystnad kring den saken.

Herr Vennerström: Jag har provat denna fråga, icke som redaktör och enkel svensk medborgare utan som ledamot av det högvördiga konstitutionsutskottet. Vi skola där behandla frågor rörande grundlagarna, men om herr Lindhagen icke kan motivera, att denna fråga bör föranleda en ändring av grundlagarna, ha vi ingenting annat att göra än att yrka avslag på framställningen.

Vart skall herr Lindhagen vända sig? Jag svarar icke med isande tystnad, utan jag svarade i mitt första inlägg, att herr Lindhagen bör vända sig till rätter vederbörande, nämligen till den svenska pressen själv i dess olika organisationer.

Herr Lindhagen: Det har jag gjort men ej avhört något. Man ville kanske icke debattera saken, men 1910, då det ännu var mera flykt över politiken, ställde klubben verkligen till med ett diskussionsmöte.

Vad Vennerström sade om den socialistiska pressen, berodde ock på ett misstag. Jag talade om alla partiernas press. I de liberala tidningarna var det fullt lika tråkigt som annorstädes. Då man kommer som enskild person, utan fruktad maktställning eller auktorisation av högsta ledningen, har man det givetvis ofta svårt. Nu har jag emellertid gjort ett avtal med Engberg, att han skall vara särskilt hygglig mot mig, och det hoppas jag han håller. Men förr exempelvis när man bröt med staaffliberalismen — då skulle Vennerström ha

*Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.
(Forts.)*

Om en
hedersdomstol
för pressen
m. m.

(Forts.)

varit med! För övrigt, jag upprepar det, är här icke fråga om mitt förhållande till pressen, — jag reder mig nog tämligen — utan om allmänhetens berättigade krav.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t begära övervägande, på vad sätt tryckfrihetsförordningens bestämmelser om missbruk av tryckfriheten och om processen i tryckfrihetsmål kunde fullkomnas med bestämmelser om en hedersdomstol eller opinionsnämnd, som ägde utan straffpåföljder bedöma klagomål mot eventuella övergrepp från pressens sida.

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid intendenturkåren C. A. Svedberg från viss ersättningskyldighet;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Karlskrona stad för övertagande av viss gatubelysning i Karlskrona m. m.;

nr 38, i anledning av väckt motion angående beredande åt två kapteners å övergångsstat av vissa förmåner i löne- och pensionshänseende;

nr 39, i anledning av väckt motion om åtgärder för en planmässig och allmän elektrifiering inom Norrbotten m. m.; samt

nr 40, i anledning av väckt motion angående elektrifiering av statsbanelinjen Hagalund—Väsby, eventuellt Hagalund—Uppsala.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. stats-
revisorernas
gransknings-
rätt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion om ändrade bestämmelser rörande omfattningen av riksdagens revisorers granskningsrätt.

Uti en inom första kammaren väckt till statsutskottet för förberedande behandling hänvisad motion, nr 81, hade herr *A. J. Bärq* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om verkställande av utredning och framläggande för riksdagen av förslag till tydligare bestämmelser rörande omfattningen av den rätt och skyldighet till granskning, som tillkomme riksdagens revisorer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att den av herr *Bärq* väckta motionen I:81 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Bärq**: Herr talman! Som herrarna finna, har jag i en motion sökt påpeka, att de bestämmelser, efter vilka statsrevisorerna skola rätta sig vid verkställande av sin granskning, äro synnerligen ofullständiga, och jag tror mig genom vad jag påvisat i min motion ha tydligt klarlagt, att det inte är inbillning utan en verkligen förefintlig brist. Nu ser jag av utskottets föreliggande betänkande, att utskottet inte ansett någon framställning eller hänvändelse till Kungl. Maj:t, som jag föreslagit, behöflig i detta avseende. Dess-

utom ser jag, att utskottet för sin del håller före, att, därest något förtydligande kan anses påkallat, yrkande därom i första hand bör framställas av statsrevisorerna själva. Det må jag ju ge utskottet rätt i att det i första hand bör tillkomma revisorerna att göra framställning om ändrade bestämmelser. Men då jag under några år har deltagit i statsrevisorernas arbete, må det vara ursäktligt, att jag intresserar mig så mycket för saken, att jag ansett mig böra påpeka föreliggande brister.

Nu säger utskottet också i sitt betänkande — det återfinnes på sidan 5 — att någon mera allmän utökning av de befogenheter, som i detta hänseende kunna med redan nu gällande bestämmelser tillkomma riksdagens revisorer, icke torde vara av förhållandena påkallad. Det gäller närmast granskningen beträffande statsanslag till kommuner, landsting med flera sådana institutioner. Av detta yttrande förutsätter jag, att statsutskottet kommit till fullständig klarhet, om revisorerna överhuvud taget ha granskningsrätt i fråga om kommuner, landsting och andra institutioner. Jag kan inte gärna misstyda det, utan utskottet måste ha ansett, att sådan granskningsrätt verkligen föreligger, eftersom det talar om *utvidgning* av den befintliga granskningsrätten och anser, att den inte bör utsträckas så långt.

Jag skulle vilja fråga dem, som företråda utskottet i denna kammare, på vilken grund utskottet har gjort detta uttalande och var ur statuterna det utläser, att statsrevisorerna överhuvud taget hava någon som helst rätt att verkställa granskning av landstings- och kommuners likaväl som enskilda anslags-tagares företag. Hela min motion går ju ut på att få klarlagt, huruvida en verklig, i lag fastslagen sådan granskningsrätt föreligger. Ty i nu gällande bestämmelser, vad beträffar såväl det, som anföres i riksdagsordningens § 72, som det, som förekommer i instruktionen för statsrevisorerna, står icke med ett enda ord angivet, att statsrevisorerna ha denna rätt. Allt vad som säges i riksdagsordningen om den saken, återfinna vi i § 72, där det heter, att revisorerna skola »granska statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning». Det finns ingenting, som tyder på att revisorerna ha rättighet att granska enskilda eller kommunala institutioner. I instruktionen finnes angivet, att vid revisionen av statsverket »skola revisorerna efterse och granska, huruvida utgifterna överensstämmer med stater och författningar eller eljest meddelade bestämmelser samt huruvida de av Kungl. Maj:t meddelade beslut, på vilka gjorda utbetalningar grunda sig, äro försedda med vederbörlig kontrasignation». Inte heller där kan jag finna med ett ord antytt, att det här rör sig om någonting annat än *statsverkets* egna företag.

På ett enda ställe i instruktionen för statsrevisorerna står det nämnt någonting dylikt. Det står nämligen i § 8: »Revisorerna äga att, om de finna sådant för behörigt fullgörande av dem åliggande granskningskyldighet erfordras, samfällt eller genom någon sin avdelning eller genom särskilt utsedda delegerade företaga besök hos eller resa till allmänt verk eller inrättning inom eller utom huvudstaden.» Därav skulle man då kunna finna stöd för att de skulle äga rätt att revidera andra än rena statsinstitutioner, men jag föreställer mig, att om lagskrivarna hade avsett detta, skulle det väl inte ha nämnts enbart i sammanhang med resan utan även i sammanhang med verkställandet av revisionen. I den mån resan kan vara en del av revisionen, måste den grunda sig på en bestämmelse, som ger verklig, laglig rätt till verkställande av revision.

Jag väntade och önskade verkligen, att om utskottet gick på avslagslinjen, skulle utskottet tydligen säga ifrån, att det för sin del ansåge, att en lagligen föreliggande granskningsrätt förefunnnes, men det har i detta sammanhang icke nämnts någonting därom.

Ang. stats-
revisorernas
gransknings-
rätt.
(Forts.)

Ja, herr talman, jag har inte några särskilda skäl att ivra för denna sak, men jag måste, utöver vad jag anfört i min motion, påpeka, att såvitt jag kan finna är det här en lucka i lagen av synnerligen betydande beskaffenhet, och det förefaller mig inte heller vara tilltalande, att så är, även om statsrevisorerna i allmänhet icke nekas tillträde till en hel del kommunala institutioner och enskilda företag, som åtnjuta statsbidrag. Det förefaller mig inte tilltalande, säger jag, att man enbart därför att man inte nekas tillträde till dessa begagnar sig av en rätt, som inte är i lag föreskriven.

Jag vill dessutom säga, att det i vissa fall kan vara ganska hinderligt vid revisionens verkställande, att det inte finnes klarare bestämmelser. Antag t. ex. — jag vill inte draga fram några exempel, som verkligen ha passerat, utan jag fingerar ett — att här kommer en erinran från något håll i landet mot ett hushållningssälls-kaps sätt att handhava sina angelägenheter och förvalta de statsmedel, som detta åtnjuter. Man kan därvid inom statsrevisionen fråga sig: Ha vi rätt att infordra räkenskaperna ifrån detta hushållningssällskap eller icke? Jag föreställer mig då, att revisorerna skola stå ganska tveksamma beträffande den frågan och hellre avstå från att begära att få taga del av räkenskaperna än ge sig ut på ett område, där det är så pass oklart, huruvida någon rätt för dem i detta avseende föreligger, och där de alltså riskera att gå betydligt utöver vad lagen föreskriver.

Men dessutom ser det, herr talman, inte riktigt bra ut, synes det mig, när statsrevisorerna i sin berättelse omförmäla — som de gjort här år efter år, år efter år — att besök hava avlagts vid den och den kommunala institutionen och här och där, då man kan säga, att det är synnerligen omtvistligt, huruvida någon granskningsrätt föreligger i dessa fall — för att nu ej tala om, att det ibland är alldeles tydligt, att någon verklig, lagligen medgiven granskningsrätt därvidlag inte föreligger.

Nu vill jag inte ha utsagt detta såsom något klander mot revisorerna, utan jag vill tvärtom giva dem ett erkännande för att de trots denna ofullkomlighet ha låtit leda sig av en avsikt att praktiskt gagna statsverket och att de ha företagit en hel del granskningar, som de enligt mitt förmenande lagligen inte ha haft rättighet till. Jag säger sålunda, att jag vill giva dem ett erkännande för att de i sin pliktuppfyllelse hava förfarit på det sättet, men synnerligen tilltalande är det inte med tanke därpå, att statsrevisorernas arbete ändå är av den ömtåliga och grannliga beskaffenhet, att de borde ha fullt säker mark under fötterna, när de ge sig ut att nagelfara vad som kan vara skäl att syna i sömmarna.

Så som denna fråga ligger till har jag inte något yrkande att göra, ty det tjänar ingenting till att strida mot ett enhälligt statsutskott, och jag skall inte heller framställa något sådant, men jag vill redan nu be om statsutskottets överseende, om jag möjligen ett annat år tar mig friheten att formulera en motion av den beskaffenhet, att den går till konstitutionsutskottet, för att pröva, huruvida konstitutionsutskottet har samma syn på denna fråga som statsutskottet.

Herr talman! Jag har intet ytterligare att säga i denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 8 mom. 3 i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor ävensom en i samma ämne väckt motion.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr statsrådet *von Stockenström* avlämnade

dels Kungl. Maj:ts skrivelse nr 188, med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln bebadad framställning om anslag för utredning och undersökning rörande åtgärder mot skadegörelse genom Umeälvens och Vindelälvens översvämningar icke kommer att föreläggas riksdagen;

dels ock Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 170, angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 179, angående reglering av Mellersta Östergötlands järnvägsaktiebolags i likvidation skuld till staten m. m.;

nr 186, med förslag till förordning angående visst tillägg till förordningen den 29 juni 1917 angående förbud i vissa fall mot användande av vilseledande varubeteckningar vid handel med födoämnen m. m.;

nr 187, angående anslag för budgetåret 1928—1929 till lantbruksstyrelsen och stuteriöverstyrelsen; samt

nr 189, med förslag till lag om galtbesiktningstvång.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

*Ang.
fortsatt rätt
för Konungen
att i visst fall
åsätta
tullavgift.*

I en den 24 februari 1928 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 105, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga följande, vid propositionen fogade

Förslag

till

Förordning

om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 (nr 93) angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

Häri genom förordnas, att förordningen den 27 april 1923 angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift, vilken förordning gäller till utgången av år 1928, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 31 december 1929.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet under åberopande av vad däri anförts hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition nr 105, antaga det med propositionen framlagda förslaget till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 27 april 1923 (nr 93) angående rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift.

Herr Örne: Herr talman, mina herrar! Min avsikt är icke att framställa något annat yrkande än om bifall till bevillningsutskottets hemställan. Att jag ändå har vågat begära ordet beror därpå, att enligt min mening ifrågavarande rätt för Kungl. Maj:t att åsätta särskild tullavgift under inga omständigheter bör beviljas för längre tid än nu begärts.

Den ifrågavarande bestämmelsen tillkom efter utlåtande av tull- och traktatkommitténs traktatavdelning, av vilken jag själv var ledamot. Jag ansåg 1919, när detta ärende var uppe, att förhållandena i världen voro så obestän-

Ang.
fortsatt rätt
för Konungen
att i visst fall
åsätta
tullavgift.
(Forts.)

diga i handelspolitiskt hänseende och så ägnade att ingiva farhågor, att det var nödvändigt, att Sveriges regering hade någon möjlighet att möta de nervösa angrepp emot handelsfriheten, som regeringarna i främmande länder vid den tiden brukade företaga. Nu ha emellertid förhållandena ändrats, så att det näppeligen kan bli av någon reell betydelse, att Sveriges regering har rätt att mellan riksdagarna åsätta särskilda tullavgifter i syfte att öppna handelskrig med främmande makt. Det kommer med tämligen stor visshet inte att inträda sådana förhållanden, att man inte kan avvakta en riksdags sammanträdande, och skulle genom några revolutionära ändringar i styrelsen för en främmande stat denna nästan säkra förvisning komma på skam, så är frågan om öppnande av handelskrig så pass viktig, att det enligt min mening vore skäl att sammankalla en urtima riksdag. Det är inte lämpligt, att Sverige ger sig ut i en strid, som kan uppstå genom sådana åtgärder, utan att nationens majoritet, representerad av riksdagen, är med därom.

Jag har förklarat mig nöjd med den motivering, som bevillningsutskottet här har framställt, och detta har jag gjort av den anledningen, att jag anser det vara lämpligast, att regeringen själv övervägde saken och fattar beslut att till en kommande riksdag icke ånyo framlägga denna fråga. Skulle den emellertid återkomma, anser jag, att hänsynen i detta fall måste vika. Jag anser mig då ha full rättighet att väcka motion om avslag eller att, om jag skulle sitta i bevillningsutskottet, yrka avslag på propositionen, och jag tror, att många ha samma mening.

Herr talman! Jag kan yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson, Johan, i Kristianstad: Herr talman! Det kunde kanske vara onödigt, att jag yttrar mig i denna fråga, då intet annat yrkande har framställts än om bifall till utskottets hemställan, men det kan måhända ändå vara lämpligt att göra ett litet uttalande från ett håll, där man har en fråga från den siste ärade talarens något avvikande mening.

Det är ju så, att den rätt, som Kungl. Maj:t nu åter har begärt och som riksdagen tidigare har beviljat, att åsätta särskild tullavgift vid särskilda tillfällen, har Kungl. Maj:t haft sedan 1923, och år från år har begärts förnyande av densamma. Man kan inte på något sätt påvisa, att Kungl. Maj:t under dessa år missbrukat denna rätt eller tillgripit den i onödan, och det torde sålunda inte innebära någon fara, såvitt man kan bedöma läget med ledning av föreliggande förhållanden, om riksdagen förnyar denna fullmakt och denna rätt för Kungl. Maj:t.

Nu ha delade meningar uppstått inom utskottet angående lämpligheten av att tillerkänna Kungl. Maj:t denna rätt, och några ledamöter hyste den uppfattningen, att man redan i år borde sätta stopp för densamma. Emellertid har man enat sig om att tillstyrka förslaget men att i motiveringen säga ifrån, att Kungl. Maj:t till ett kommande år bör överväga, huruvida förhållandena te sig sådana, att behov föreligger av att i fortsättningen bibehålla denna rätt.

Jag menar för min del, att genom detta uttalande har man inte sagt ifrån, att Kungl. Maj:t enbart skall överväga, huruvida denna rätt skall upphöra, utan jag menar, att utskottet eller åtminstone en stor del av utskottet har den uppfattningen, att om Kungl. Maj:t efter övervägande kommer till det resultatet, att denna rätt i fortsättningen kommer att behövas, så skall Kungl. Maj:t inte underlåta att även i fortsättningen begära densamma.

Jag ber med detta uttalande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av väckta motioner om ändrade bestämmelser rörande vägsyn;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för lån, avsedda att upptagas av vissa flottningsföreningar; samt

nr 12, i anledning av väckt motion angående införande av jaktvårdsavgifter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om humanitär hänsyn jämväl vid slakten av vilda djur eller den s. k. jakten. *Om humanitär hänsyn vid jakt m. m.*

I en inom första kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 73, av herr *Lindhagen*, hade hemställts, att riksdagen ville, till främjande av milda seder och aktsamhet mot djuren, anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga:

1) en revision av författningarna om jakt i syfte att med dem införliva humanitär hänsyn även vid slakten av vilda djur eller den s. k. jakten;

2) en effektiv begränsning tillika av nöjesjakten; samt

3) i varje fall en väsentlig avlysning av nöjesjakten från kronans marker, som omförmäldes i 7 § i jaktlagen samt i kungörelsen om tillgodogörande av kronans jakträtt.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 73 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Lindhagen: Ja, här står nu motionären igen emot ett enhälligt utskott, men jag får säga, att jordbruksutskottet är gentilt. Först och främst har det infört hela motionen i själva betänkandet, vilket förekom i de gamla, goda tiderna men sedan aldrig någonsin har inträffat. Jag ber att med anledning därav få göra min honnör för utskottet, ty när så sker, kan det ju hända, att t. o. m. en och annan ledamot av kammaren läser motionen, innan man fattar beslut om densamma. Vidare har utskottet inte heller varit mållöst som konstitutionsutskottet, utan det har diskuterat saken på ett omfattande och hyggligt sätt. Jag skall be att få rekommendera konstitutionsutskottet att taga lektioner hos jordbruksutskottet.

Denna fråga är naturligtvis också en hopplös fråga, därför att den är alldeles för riktig. Jag har inte heller kunnat säga annat än att inte kan någon av oss, som äro djurskyddsvänner, och det äro vi ju förresten allesamman, motionera om jaktens avskaffande i vårt gamla jaktland. För övrigt äter jag själv vilt; och då skulle det inte just vara konsekvent av mig att komma med ett sådant förslag. Emellertid har, såsom utskottet också påpekat, den ändringen införts, att strafflagens bestämmelser i avseende å djurplågeri, vilka förut endast gällde egna eller andras kreatur, år 1907 utsträckts till att gälla djur i allmänhet, således även de vilda djuren. Detta är ett framsteg i lagstiftningen, men det är inte så lätt att sedan också låta denna lagstiftning bli tillämpad i den allmänna seden, helst när det gäller ett sådant område som det nu ifrågavarande.

Utskottet har också ställt sig avvisande. Det blir för vidlyftigt att gå igenom alla detaljer, utan jag skall inskränka mig till några huvudpunkter.

Beträffande mitt första yrkande om »en revision av författningarna om jakt i syfte att med dem införliva humanitär hänsyn även vid slakten av vilda djur

Om *humanitär* eller den s. k. jakten» har utskottet gjort två invändningar. Den ena är den, att det verkligen skett en del förbättringar i lagstiftningen, nämligen genom *hänsyn vid jakt m. m.* en jaktstadga av den 28 november 1927. Jag får då erkänna, att när jag skrev motionen, hade jag endast tillgång till 1927 års edition av lagen, så att jag hade då inte läst den jaktstadgan. Även 1928 års upplaga av lagen har den gamla stadgan kvar, och den nya har endast kommit in i supplementet, vilket kan utgöra en viss ursäkt för mig. Emellertid kan jag inte gå med på utskottets uppfattning, att den nya jaktstadgan skulle i avsevärd mån ur djurhumanitär synpunkt skilja sig från den gamla.

Om vi nu se på själva lagen om jakt, finna vi, att den innehåller inga humanitära hänsyn; den innehåller bara, att vem som helst skall äga rättighet att jaga och hur det skall förhålla sig med de olika markerna. I jaktstadgan däremot kan ju en viss humanitär synpunkt lättare komma in, och den har kanske även i någon ringa mån gjort det.

Utskottet anmärker, att alla bestämmelser om fridlysningstider innebära en åtgärd till de vilda djurens fromma. Emellertid är det nog inte så, det måste jag säga. Visserligen slippa de vilda djuren, under det de äro fridlysta, att jagas, vilket naturligtvis verkar humant mot dem, men fridlysningstiden är till för att spara villebrådet, så att jägarna skola ha någonting att jaga, när sedan den tiden kommer. Det är således mest för den mänskliga egennyttans skull, som dessa fridlysningsbestämmelser kommit till.

Vidare påstår utskottet, att en del bestämmelser, som innebära förbud mot vissa jaktslag, utgör ett hänsynstagande till de vilda djuren. Därmed förhåller sig på i viss mån samma sätt som beträffande fridlysningen: dessa bestämmelser komma visserligen även djuren till godo, men de äro dikterade av hänsyn till människorna. Sälunda står det i fråga om jakt- och fångstmedel: »Spjut eller skjutvapen må icke gillrade användas såsom jaktmedel.» Man kan fråga sig, om denna bestämmelse införts, därför att ett dylikt användande skulle innebära fara för människor, kreatur och andra tamdjur, eller om den tillkommit, för att sådana metoder skulle utgöra en obillighet mot djuren. Däröf säges intet i första momentet, men av det andra momentet kan man förstå, vad meningen är. Där står: »Annan jaktanstalt, såsom grop, sax, snara eller stock, vilken är farlig för människor eller husdjur, må icke inrättas.» Där sticker det fram, att det egentligen är människornas egna intressen, som varit de utslagsgivande.

På samma sätt kan man också finna, att alla andra förbud mot vissa jaktslag vila på den grunden, att man skall ordna det så, att inte människor och tamdjur kunna råka illa ut. Men naturligtvis kan man säga, att dessa bestämmelser komma också de vilda djuren i viss mån till godo.

Det andra skäl, som utskottet anfört mot mitt första yrkande, är, att motionären inte angivit, i vilket avseende man skulle humanisera jaktlagstiftningen, och utskottet har inte heller kunnat finna på några utvägar. Det är ju en riktig invändning och det starkaste av utskottets skäl, såvitt jag kan förstå. Men man skriver ju ofta i motioner och begär en utredning utan att binda den vid detaljerade direktiv. Jag tycker inte, att det är rätt, att ett utskott helt enkelt säger: Motionärens anvisning passar inte, det måste vara någonting annat och så yrkar man avslag. I detta fall är det väl ostridigt, att djuren plågas oerhört av jakt och ofta onödigtvis. Man vet, att här kan mycket mer göras, och det kan väl således även skrivas in i lagen, till vägledning och uppfostran. Då säger man kanske, att i lagen skola aldrig några moralpredikningar stå utan endast exakta bestämmelser t. ex. om fridlysningstid, visst jaktmaterial o. s. v. I gamla tider hade man emellertid även etik i själva lagen, och strafflagens allmänna förbud mot djurplågeri är ju icke något annat än ett moralbud. Man kan därför i de speciella jaktförfattningarna föreskriva, att

jakten inte får bedrivas annat än på det eller det sättet, annars faller den under strafflagsbestämmelserna för djurplågeri. Jag har verkligen kommit i kontakt med ett par hyggliga yrkesjägare och fått lära mig en del saker om vad de anse för fair play och motsatsen i fråga om jakt. De ha sagt, att det förekommer en mängd onödigt djurplågeri under jakten. I så fall skulle man väl i jaktstadgan kunna specificera vad som av det, som praktiseras under jakt, måste anses för djurplågeri, så att man således skulle kunna lättare komma åt detta genom strafflagen. Som exempel på dylika metoder, som borde vara otillåtna, skulle jag vilja nämna att skjuta på måfå på ett djur, utan att det finnes någon större sannolikhet för att man träffar, så att det verkligen stupar och slipper lida kval. Likaså borde det vara förbjudet att skjuta bakifrån. Någoting, som inte heller skulle få förekomma, är drevjakt. Dessa jägare sade, att en hedervärd jägare föraktar drevjakten och absolut skulle neka till att vara med om sådana tillställningar, där man med hundar och drevkarlar driver fram en massa villebråd, som sedan skjutes ned på måfå. Det blir bara en ren, djurisk slakt, som inte fyller något förnuftigt samhällsbehov. Det var f. ö. en hel del sådana saker, som dessa jägare räknade upp och av vilka jag nu framdragit tre exempel. Alla borde de nämnas i stadgan, och jag föreställer mig, att utskottet inte bör ha några invändningar att göra mot en sådan sak.

Mitt andra yrkande innebär en effektiv begränsning av nöjesjakten. Utskottet har sagt, att det är svårt att skilja mellan nöjesjakt och icke nöjesjakt. Det kan ju vara riktigt, men man kan i alla fall förbjuda jakt, som tillställs enbart för nöjes skull. Det förekommer t. ex. stora jaktpartier, som ge sig av långt från hemorten, inte för att skjuta till husbehov eller driva jakt på egna ägor. Jakter arrangeras i fjällen, i havsbandet och i de stora skogarna, och dit fara stora jaktpartier från huvudstaden och andra orter, vilka jaktpartiers deltagare endast för nöje skull resa bort för att skjuta, med andra ord plåga, djuren, och detta sker utan något annat förnuftigt ändamål än för att utgöra ett bidrag till mänsklighetens bibehållande, även på höjderna, i ett visst medeltidsbarbari, som detta egentligen är. Nöjesjakten är ju en kvarleva från medeltiden, en kvarleva, som det visserligen är svårt att utrota men som man i alla fall bör försöka finna vissa gränser för, så att de ännu rådande barbariska förhållandena avlöstes av bättre.

För det tredje har jag yrkat, att i varje fall en väsentlig avlysning av nöjesjakten från kronans marker skulle föreskrivas. I det avseendet har ju kronan i sin hand att säga, att dess mark inte står öppen för sådan nöjesjakt, ty denna har, som jag säger, intet förnuftigt ändamål. Den bara bibehåller ett barbari i nationens medvetande, och det bibehålles genom de högre och mera ledande samhällsklasserna, som ägna sig åt sådana nöjen, vilka inte borde få vara nöjen.

Jag yrkar således bifall till motionen.

Herr Sederholm: Jag kan fatta mig ganska kort efter den, jag vågar säga, milda kritik, som utskottets utlåtande här har varit utsatt för. Denna mildhet utgör ju egentligen ett erkännande av styrkan hos de skäl, som utskottet anfört för sitt avslagsyrkande. De försök, som motionären här har gjort att precisera till att börja med direktiven för en förändring av jaktlagstiftningen, torde inte vara sådana, att man egentligen kan tänka sig att få in dem i en lag eller jaktstadga. Det kräves ju vida mer distinkta formuleringar än att t. ex. förbjuda drevjakt eller att skjuta ett djur bakifrån eller under sådana förhållanden, att man inte har sannolikhet för att döda det. Skulle sådant vara i lag förbjudet, komme det ju att medföra oöverbanneliga svårigheter i lagtillämpningen.

*Om humanitär
hänsyn
vid jakt m. m.
(Forts.)*

Om humanitär
hänsyn
vid jakt m. m.
(Forts.)

Det är ju för övrigt rimligt, att om utskottet icke av en motionär fått några anvisningar om hur han tänker sig sina reformkravs genomförande och utskottet, då det överväger saken, inte heller självt kunnat finna någon framkomlig väg, motionen då avstyrkes. Så har också utskottet gått fram i detta fall.

Herr Lindhagen sade, att fridlysningen tillkommit för att skapa bättre tillgång på villebråd. Jag vill lämna därhän, vilka bevekelsegrunder man haft vid införandet av den bestämmelsen; säkert är, att orsakerna varit flera, men alldeles visst är också, att fridlysningen, med hänsyn till de tider, till vilka den förlägges, nämligen parningstiden, häckningstiden och den tid, när ungarna äro små, medför ett skonande av djuren under för deras liv synnerligen ömtåliga perioder, när de äro mera försvarslösa än annars. Detta måste ju i alla fall verka i humanitär riktning.

Att införa en lagteknisk skillnad mellan vad som är att hänföra till nöjesjakt och vad som icke hör dit är efter utskottets mening fullkomligt omöjligt. Vad motionären nyss anfört rubbar ej denna uppfattning. Att vilja definiera nöjesjakten såsom sådana jaktpartier, där jägarna resa långt ifrån hemorten och i större skaror samt under vidtagande av större anstalter, är väl alldeles oriktigt. Nöjesjakt förekommer väl lika ofta inom hemmets närmaste omgivningar och på egna jaktmarker. För övrigt skulle ju då den rovjakt, som bedrivs på sjöfågel och som verkligen är dikterad av förvärvsbegär, efter motionärens mening falla under begreppet nöjesjakt. Det är efter min mening fullkomligt omöjligt att finna på någon lagteknisk definition, som fyller ut begreppet nöjesjakt.

Det sätt, på vilket man skulle kunna vinna något i det syfte, som motionären avser, skulle väl vara genom en tillämpning av strafflagens bestämmelser. Om djurskyddsvännerna verkligen följa och beivra de fall av djurplågeri vid jakt, som förekomma, samt styra om att dessa komma under allmänt åtal och de konkreta fallen bli bedömda av domstol, då har man anledning att tro, att lagen också i det fallet skulle komma till någon nytta. Men så har kanske i alltför ringa utsträckning skett. Man har ingen erfarenhet av hur långt lagen i det avseendet verkligen räcker. Skulle den visa sig vara otillräcklig, kunna ju lämpliga ändringar där genomföras, när man sålunda vunnit erfarenhet om lagens tillämplighet och räckvidd.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de därunder framkomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades av dessa nr 170, 187 och 189 till jordbruksutskottet, nr 178 och 183 till konstitutionsutskottet samt nr 179 till statsutskottet, varemot propositionen nr 186 nu på begäran bordlades.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade skrivelse nr 188 beslöts att denna skrivelses innehåll skulle meddelas jordbruksutskottet och skrivelsen läggas till handlingarna.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1928—1929 under riksstatsens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet, jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förre furiren A. F. Fredriksson och förre korpralen A. E. Andersson från viss ersättningsskyldighet;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till generalmajoren A. F. Hultkrantz för av honom i egenskap av beställningshavare å reservstat erlagda pensionsavgifter;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar; samt

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och vissa enskilda personer i Boden.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om införande av kyrkofullmäktigeinstitutionen; och

nr 12, i anledning av väckta motioner om minskning av riksdagsmännens antal m. m.;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 43, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslagen till arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen samt till skrivbiträden vid beskickningar och konsulat;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående den fortsatta avvecklingen av aktiebolaget kreditkassans av år 1922 engagemang;

bevillningsutskottets memorial nr 20, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckt motion angående lagstiftning om rätt att företaga abort; samt

andra lagutskottets utlåtande och memorial:

nr 23, i anledning av väckta motioner angående en enhetlig, utvidgad livsmedelslagstiftning; och

nr 24, angående arvode åt revisionssekreteraren S. Ekberg, vilken inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av viss fråga.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 1, ingress;

nr 2, slutmening;

nr 3, rörande utseende av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden;

nr 4, rörande förordning med särskilda bestämmelser om avdrag vid 1928 års taxering till inkomst- och förmögenhetsskatt samt till bevillning av inkomst m. m.;

- nr 5, rörande ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank;
nr 6, rörande beredande av rätt för kvinnor att söka och innehava klockarbefattning;
nr 7, rörande lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län;
nr 8, rörande lagstiftning om inskränkning av tiden för skörd av lingon;
nr 9, rörande förlängt anstånd med ordnandet av de i 31 § lagen om fattigvården omförmälda anstalter;
nr 10, rörande val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare;
nr 11, rörande val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;
nr 12, angående ändring av bestämmelserna rörande gäldande av kostnader för ekonomisk besiktning av löneboställe;
nr 13, rörande ändring i gällande lagstiftning angående fjärdingsmans avlönande m. m.;
nr 14, rörande förslag till kungörelse angående förbud mot utförsel från riket av smidbart järnskrot;
nr 15, rörande ersättning åt nämndemän för med nämndemansuppdragets utförande förenade resekostnader;
nr 16, rörande verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;
nr 17, rörande verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;
nr 18, rörande verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;
nr 19, rörande förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror;
nr 20, rörande vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår kautschukringar m. m. till motorvelocipeder;
nr 21, rörande lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län; samt
nr 22, rörande åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattenrättsmål lättare tillgängliga.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.42 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.